

Årsrapport 2015 fra Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning

1. Leders beretning

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret) er et senter med flere funksjoner og mange oppdrag. Senteret er del av Det humanistiske fakultetet (UiS), med oppgaver knyttet til forskning, samt undervisning og veiledning på alle nivå. Samtidig er Lesesenteret del av et nettverk bestående av ti nasjonale sentre i opplæringen, underlagt Utdanningsdirektoratet. Det spesielle ved Lesesenteret er denne dobbeltrollen vi dermed har – som forsknings- og utdanningscenter og senter med utadrettet virksomhet og oppdrag. Denne dobbeltrollen gir viktige synergieffekter – både for forskning, undervisning og praksisfelt.

Som nasjonalt senter har arbeidet vårt i 2015 vært særlig knyttet opp mot den store satsingen Språkløyper. Arbeidet her er både svært givende og meget krevende: Veien har i høg grad blitt til mens vi har gått (jf arbeid med design av nettsider, skriving av bakgrunnsdokumenter, produksjon av innhold, tilsetninger, planlegging mer med), svært mange av Lesesenterets ansatte har bidratt inn i satsingen, som utvikler ressurser for barnehage, overgang barnehage-skole, begynneropplæring, barnetrinn, ungdomstrinn, videregående; for tema som spenner fra språkvansker, lese- og skrivevansker, begynneropplæring, språkutvikling og leselyst i barnehagen, bruk av digitale verktøy i lese- og skrivearbeidet på ungdomstrinn og videregående skole, skriving i fag – til organisasjonsutvikling, kommunikasjon/form og administrasjon. Alt det gode arbeidet som de siste årene har skjedd i prosjekt som Ungdomstrinn i utvikling, FYR, Ny GIV/program for bedre gjennomføring, så vel som innen prøveutvikling, arbeid mot PP-tjeneste og barnehage og innen ulike forskningsprosjekt, skal dras vekslers på når vi i årene som kommer videreutvikler de nettbaserte ressursene i Språkløyper.

Språkløyper har også bidratt til økt samarbeid med en rekke andre nasjonale sentre/kompetansesentre. Særlig vil jeg fremheve samarbeidet med Skrivesenteret, som fungerer utmerket, særlig i Språkløyper, men også i andre prosjekt og sammenhenger (som UiU, FYR, Program for bedre gjennomføring, NOLES, planlegging av felles videreutdanningstilbud for lærerspesialister med mer).

Jeg vil også fremheve den store økningen i aktivitet vi i 2015 har hatt på nett, både hva gjelder www.lesesenteret.no og www.sprakloyper.no, men også www.forskning.no og internasjonale medier. Antallet følgere i sosiale medier har også doblet/mangedoblet seg. Den økte medieaktiviteten skyldes blant annet en bevisst og strategisk innsats for å formidle

senterets forsknings- og utviklingsarbeid og aktiviteter til praksisfeltet, academia og publikum for øvrig, både i Norge og internasjonalt.

På prøvefeltet vil jeg fremheve arbeid med Nasjonale prøver for 5. trinn, og kanskje særlig det store arbeidet som er lagt ned i og med overgangen til digital prøve. Vi har blant annet gjennomført en dobbel pilotering (på papir og digitalt, hvor et utvalg elever gjennomførte to prøver på papir og på skjerm) som vil gi viktig kunnskap om hvordan overgangen fra papirbasert til skjermbasert leseprøve kan virke inn på faktorer knyttet til både tekstvalg, oppgavetype, prøvens omfang, og elevenes forutsetninger og prestasjoner. Vi har også lagt ned mye arbeid i å videreutvikle den digitale plattformen, både i form av testing og tilbakemeldinger til Inspira (leverandøren), og opparbeiding av egen kompetanse til bygging av tekster og oppgaver i digital prøveplattform. I tillegg har vi videreført arbeidet med intern kompetanseheving i bruk av IRT (Item-Response Theory, som supplement til klassisk test-teori), bruk av ny programvare for analyser (Xcalibre), samt oppbygging av rutiner for analyse av psykometriske data.

Også i prosjektet Læringsstøttende prøver skjer det spennende ting, med utvikling av en rekke leseprøver – leseforståelse, vokabular, avkodning, leseengasjement og fagspesifikk lesing – som samlet vil gi et godt bilde av elevers leseprestasjoner, og ikke minst bidra til at lærere kan gi best mulig læringsstøtte til ulike elever.

Av forskningsoppgaver på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet vil jeg fremheve PIRLS 2016, hvor arbeidet i 2015 blant annet har bestått i å gjennomføre pilotundersøkelsen (papir og ePIRLS) og forberede hovedundersøkelsen som kommer våren 2016, og som denne gang inkluderer fulle utvalg på både 4. og 5. trinn, samt både papirprøve og digital prøve.

Lesesenteret er en virksomhet med et bredt mandat og mange oppgaver. Vi har vært i stor vekst de siste årene, noe som er positivt på mange måter! Vi har i 2014 og 2015 fått tildelt mye forskningsmidler, og store prosjekt er startet opp. Som nasjonalt senter får vi en mengde tilleggsoppdrag, og er sentrale i store satsinger, noe vi setter stor pris på og ser på som en anerkjennelse av den høye og praksisnære kompetansen vi har. Jeg vil likevel også i år minne om at vår store utfordring fremdeles er at mange oppdrag fører til stort arbeidspress, da det er umulig å ansette folk like fort som tilleggsmidlene kommer, og at grunntildelingen for Lesesenteret kun utgjør en liten del av den totale tildelingen. Dette fører blant annet til kontinuerlig overbelastning av ansatte. Det er ikke før vi får en langt større grunntildeling, og bedre forutsigbarhet, at denne situasjonen kan endres.

Åse Kari H. Wagner

2. Introduksjon til virksomheten

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret) har et bredt oppdrag og en spesiell plass i Universitetet i Stavanger og på nasjonalt plan. Som del av Universitetet i Stavanger driver vi forskning knyttet til språk-, lese- og skrivefeltet; fra tidlig alder til voksne. Vi samarbeider med andre fagmiljø ved fakultetet om forskning, forskerutdanning, undervisning og veiledning på alle nivå, og har dessuten også et omfattende nasjonalt og internasjonalt samarbeid. Våre forskningsprosjekt og våre bidrag i fakultetets utdanningsportefølje er beskrevet på nettsidene våre, samt i vår samlede Årsmelding for Lesesenteret 2015. Se vedlegg 3 for oversikt over Lesesenterets forskningsrelaterte virksomhet. Som et av ti nasjonale senter i opplæringen har vi ansvar for leseopplæring og leseutvikling på nasjonalt plan, og vårt samfunnsoppdrag er å bidra til å heve kvaliteten i opplæringen. Hovedmålgruppene for senterets aktivitet er her pedagoger og ansatte i barnehage, lærere i grunnskole og videregående opplæring, PP-tjeneste, barnehage- og skoleledere og -eiere, samt ansatte i lærerutdanningen. Vi samarbeider med de andre nasjonale sentrene, med universitet og høyskoler, med sentre innen Statped, og andre kompetansemiljø nasjonalt og internasjonalt.

Vi hadde i 2015 ca 68 ansatte totalt (47 årsverk), inkludert faste og midlertidige stillinger. Organisatorisk er alle ansatt ved Universitetet i Stavanger. Finansieringen kommer fra ulike budsjett (basisfinansiering fra UiS, basisfinansiering fra Utdanningsdirektoratet, tilleggsfinansierte prosjekt fra Utdanningsdirektoratet, forskningsmidler fra NFR/Nordforsk, fra Stavanger kommune, nettverksmidler fra EU).

Som nasjonalt senter styres vi av Utdanningsdirektoratet. Som del av universitetet sorterer vi under Det humanistiske fakultet. Selv om Lesesenteret således "tjener flere herrer", må det imidlertid understrekes at vi utgjør ett senter med ulike oppgaver, og at ansatte ved senteret har oppgaver innenfor flere eller alle områdene som senteret arbeider med.

Som nasjonalt senter i opplæringen skal Lesesenteret bidra til å nå sektormålene gjennom å

- utvikle og formidle pedagogisk rammeplan- og læreplanbasert støtte- og veiledningsmaterieil for målgruppene i barnehager og i grunnsopplæringen
- bidra i implementering av gjeldende rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og læreplanverket for grunnsopplæringen
- bidra i nasjonale satsninger på kvalitetsutvikling i barnehagen og grunnsopplæringen
- sikre at tjenestetilbudet overfor de ulike målgruppene er basert på modeller som sikrer landsdekkende spredning og tilgjengelighet

Lesesenteret ledes av senterleder og professor Åse Kari H. Wagner, som har overordnet faglig, økonomisk og administrativt ansvar. Senterleder har direkte personalansvar for ansatte i vitenskapelig stilling (i underkant av 60 medarbeidere), samt for kontorsjef. Kontorsjef har delegert personalansvar for ansatte i administrative stillinger (ca 10 personer). To områdeledere har ansvar for sine respektive felt (hhv nasjonalt senter-virksomhet og forskning). Til sammen utgjør senterleder, kontorsjef og områdelederne senterets ledergruppe. Det er bestemt at UiS skal ha styrer på alle nivå. Lesesenteret har derfor også et styre, med overordnet strategisk ansvar – for den universitetsrelaterte delen (jf at Utdanningsdirektoratet styrer nasjonalt senter-delen). Senterleder er sekretær for styret. Styreleder er professor Synnøve Matre, NTNU. Senterleder er også del av fakultetets ledergruppe. Nærmeste overordnede leder er dekan, professor Elaien Munthe. Toppledelsen ved UiS består av rektor og professor Marit Boyesen, og universitetsdirektør John Møst.

Nøkkeltall for nasjonalt senter-delen:

- Antall årsverk: 25,8 (inkl Basis Udir, FYR, Ny Giv vgs, PPT-opdrag, Barnehage, U-trinn, PIRLS, Nasjonale prøver, Kartleggingsprøver, Læringsstøttende prøver, Språkløyper)
- Samlet tildeling fra direktoratet 26.739.000 + inngående balanse diverse prosjekt 8.986.000 = totalt til disp. 35.725.000
- Utnyttelsesgrad av tildeling (fra Utdanningsdirektoratet) 115 %
- Driftsutgifter/-kostnader 6.631.000 (ikke inkl. overhead)

- Lønnsutgifter /-kostnader pr årsverk: 710.000 pr årsverk eksklusiv overhead (som er på 16,1 % eller 45 % for momsbelagte prosjekt)
- Lønnsandel av driftsutgifter/-kostnader: Lønnskostnader av tildeling er 18.315.000 (eksklusiv overhead)
- Overheadkostnader til vertsinstitusjon 5.809.000

Som tallene viser (115 % utnyttelsesgrad), bruker vi av inngående balanse, og mer enn for 2014.

3. Årets aktiviteter og resultater

3.1. Felles oppgaver i 2015

3.1.1 Rammeplan- og læreplanrelatert virksomhet

3.1.1.1 Utvikling og publisering av pedagogisk støtte- og veiledningsmateriell og – tjenester til barnehager

Det meste av støtte- og veiledningsmaterialet som er utviklet til barnehager i 2015 inngår på nettstedet sprakloyper.no, Hver kompetanseutviklingspakke for barnehagen består av 10 økter à 1 time med fagtekster, eksempelfilmer, videoforelesninger, refleksjonsspørsmål og arbeidsoppdrag m.m. mellom øktene. Arbeidet i barnehagene legger til rette for kompetanseutvikling for *hele* barnehagepersonalet (ufaglærte som faglærte) og bygger på å hente fram den kunnskapen som allerede finnes, og videreutvikle denne gjennom felles arbeid med og refleksjon rundt innholdet. Arbeidsmetoder og implementeringstanker som ligger til grunn for kompetanseutviklingspakken for barnehagen er utviklet i samarbeid med Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning. Det faglige innholdet i den første kompetanseutviklingspakken er gjennomgått av representanter fra UH-sektoren i forkant av lansering. Nynorsksenteret og Det flerspråklige bibliotek har bidratt med litteraturlister og Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek har spilt inn lydspor til fagtekstene.

Kompetanseutviklingspakken *Språk og leseaktiviteter* ble ferdigstilt i 2015, og det ble gjennomført én introduksjonssamling. I

2015 ble også arbeidet med kompetanseutviklingspakkene *Språkvansker* og *Språkhverdag* igangsatt. For oversikt over de ulike pedagogiske ressursene som inngår i *Språkløyper*, se vedlegg.

I tillegg til arbeidet med *Språkløyper* har vi utviklet 2 filmer, 1 praksisfortellinger og 1 fagtekst om arbeid med språk og lesing i barnehagen. I tillegg har vi publisert 5 fagtekster i ulike fagtidsskrifter for barnehageansatte, se vedlegg. Disse ressursene bidrar alle til å forberede implementering av ny rammeplan.

Vurdering: Ressurser levert etter plan. Interessen for *Språkløyper* har vært stor i barnehagesektoren. Mange søkere måtte avvises på introduksjonssamlingen 2015. Som for *Språkløyper* generelt, har vi brukt langt mer ressurser enn tildelt (dvs definert basisaktivitet inn mot *Språkløyper*). Dette har vært nødvendig for å komme i havn med et så krevende oppdrag.

3.1.1.2 Formidlingsaktiviteter mot målgruppene i barnehagesektoren

Vi har gjennomført én introduksjonssamling for *Språkløyper*. Vi har bidratt med innlegg på Naturfagscenterets barnehagekonferanse, Skrivesenterets barnehagekonferanse, Nynorsksenterets jubileumskonferanse og Nynorsksenterets oppstartssamling for *Nynorske lesegladarar*. Vi har også hatt innlegg på *Nynorsk barnebokfestival*. I forbindelse med planlegging av Barnehagedagen 2016, har vi vært i møte med Fagforbundet, Utdanningsforbundet og Foreldretvalg for barnehage. I forbindelse med departementets arbeid med *Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* har vi bidratt på et fagseminar med kunnskapsministeren om språk i barnehagen og vi har gitt innspill til to høringer om Barnehageloven som skal ligge til grunn for den nye rammeplanen.

Høsten 2015 deltok Lesesenteret på en barnehagekonferanse på Lillestrøm, der vi hadde stand sammen med 8 av de andre nasjonale sentrene.

3.1.1.3 Bidra i Utdanningsdirektoratets arbeid med læreplanutvikling

Lesesenteret har deltatt med innspill til NOU 2015:8 Fremtidens skole - Fornyelse av fag og kompetanser og levert høringsuttalelse.

3.1.1.4 Bidra i læreplanimplementering

Svært mye av virksomheten til Lesesenteret rettet mot skolen består i å bidra til læreplanimplementering, både når det

gjelder den grunnleggende leseopplæringa og lesing som grunnleggende ferdighet. Dette gjelder materiell vi lager, skole- og barnehageutviklingsprogrammet, kurs og konferanser og bidrag i media. Også utdanninger innenfor Kompetanse for kvalitet bidrar til læreplanimplementering. Vi lager fremdeles noe materiell på papir, men svært mye av materialet finnes nå som nettressurser: Artikler, filmer, undervisningsopplegg og tips, se oversikt i vedlegg 1. I perioden 2015 - 2019 vil mye av Lesesenterets arbeid kanaliseres inn i Språkløyper, se senterespesifikk del. Dessuten deltar Lesesenteret i lærerskoleringer i Program for bedre gjennomføring og i FYR, samt i opplæring av ressurslærere i Ungdomstrinn i utvikling. Lesesenteret arrangerer årlig en landsdekkende konferanse om lesing, og deltar på andre konferanser og de utdanningene. Se andre steder i årsmeldingen for mer om disse tiltakene.

Vurdering: Lesesenteret nettsider, Språkløyers nettsider, Lesesenterets Facebook og Twitterside har høye besøkstall (se vedlegg og eget punkt), det indikerer at vi når ut til mange med vårt materiell og annet stoff. Dessuten når Lesesenteret svært mange innenfor målgruppene gjennom lærerskoleringer, kurs, konferanser og utdanninger. Kvaliteten på det som leveres er under stadig overvåking, og vi får generelt gode tilbakemeldinger. Det er krevende å formidle forskningsbasert kunnskap om språk, lesing og læring på en slik måte at det får innflytelse på opplæringen.

3.1.2 Fagdidaktisk virksomhet og kompetanseutvikling

3.1.2.1 Kvalitetsutviklingstiltak i samarbeid med barnehageeiere, skoleeiere og samarbeid med UH-sektoren/lærerutdanningen

Ungdomstrinn i utvikling

UH-sektor: Vi har gitt støtte og veiledning til UH-sektoren om kompetanseutvikling for lærere ved å delta på fagseminar om satsingsområdene og på samlinger som har vært arrangert for utviklingspartnernetverkene.

Leselos

Leselos er Lesesenterets veiledning- og observasjonsmateriell for å støtte, følge og systematisk observere elevers leseutvikling. Materialet ligger gratis nedlastbart på nettet, og det er nå også tilgjengelig i Vokal. Det ble laget en spørreundersøkelse om læreres forståelse og bruk av Leselos i undervisningen høsten 2014. Den ble sendt til lærere på 140 skoler som har arbeidet med Leselos i mer enn to år. Resultatene ble ferdigstilt og presentert på forskerkonferansen Skriv! Les! i 2015.

I forbindelse med planleggingsdagene 2. og 5. januar 2015 sendte Lesesenteret nett-TV. Sendingene var basert på en forelesning om Leselos, og inneholdt også praksiseksempler og filmsnutter av elever i arbeid med lesing. Samme program ble sendt begge dager, og etter programmet var det anledning til å sende inn spørsmål via Facebook/Twitter. Spørsmålene ble diskutert og besvart av et fagpanel i egne live-sendinger både 2. og 5. januar. Både TV-sendingene og live-sendingene med fagpanelet ligger på lesesenteret.no.

3.1.2.2 Nasjonal satsing – Ungdomstrinn i utvikling

Alle resultatmål oppfylt, se senterspesifikk del.

3.1.2.3 Nasjonal satsing på fag- og yrkesopplæring – FYR-prosjektet

Alle resultatmål oppfylt, se senterspesifikk del.

3.1.2.4 Strategi for bærekraftig utvikling

Lesesenteret har ikke hatt oppgaver under dette punktet.

3.1.2.5 Nasjonal satsing – «Samarbeid om økt gjennomføring i videregående opplæring»

Alle resultatmål oppfylt, se senterspesifikk del.

3.1.3 Dokumentasjon, analyse og forskning

3.1.3.1 Systematisere og formidle kunnskap fra forsknings- og utviklingsarbeid

Nasjonale konferanse 2015

Den årlige nasjonale lesekonferansen ble avholdt i Stavanger Forum 23.-24. mars. Tittel på konferansen var «Utan bøker kom eg til å ganga nord og ned». Konferansen rettet seg spesielt mot lærere på mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående

skole. Konferansen samlet 280 delegater fra skolesektoren. Hele landet, med unntak av Sogn og Fjordane, var representert. Størst deltakelse var det fra Rogaland. Konferansen bød på 21 plenum-/parallellsesjoner. Evalueringene er svært gode. 90 % sier de er tilfreds eller svært tilfreds med konferansen. Nytt av året var at vi delte ut Leseprisen til en barnehage, en ungdomsskole og en videregående skole.

Populærvitenskapelig formidling og mediedekning

Lesesenteret har i 2015 opplevd stor grad av interesse fra media. Rundt 160 saker i norske papir- og webmedier handler i 2015 om aktiviteter knyttet til Lesesenteret, i følge tall fra medieovervåkingstjenesten Retriever. Dette er en dobling av antallet saker i 2014 (83). Denne økningen skyldes blant annet en bevisst og strategisk innsats for å formidle senterets forskning og aktiviteter til praksisfeltet, academia og publikum for øvrig, både i Norge og internasjonalt.

Forskningsprosjektene På Sporet og Det lærende barnet (Stavangerprosjektet) er verd å trekke frem med funn som har vakt særlig stor interesse i media og hatt god spredning i Lesesenterets egne sosiale media-kanaler (Facebook, Twitter). Lesesenteret har også fått svært mye omtale i internasjonale medier i 2015. Spesielt må igjen Stavangerprosjektet trekkes frem her, hvor forskningresultater som dreier seg om kjønnsforskjeller i treåringers mestring av hverdagsaktiviteter, har fått omtale i over 20 land, inkludert i store og velkjente aviser og tidsskrifter. Også andre funn fra Stavangerprosjektet har fått mye oppmerksomhet fra redaksjoner og media både i Norge og internasjonalt. I tillegg får forskningen på lesing på digitale flater kontinuerlig omtale og oppmerksomhet fra norske og utenlandske redaksjoner.

I forbindelse med Språkløyper har Lesesenteret opprettet en egen blogg med to innlegg i uka. Bloggere er fagfolk, akademikere og andre med interesse for innholdet i strategien. Innleggene publiseres parallelt på egen blogg og på den viktige forskningsformidlingskanalen Forskning.no. Enkelte av blogginnleggene har vært svært mye lest på Forskning.no, noe som har positiv betydning for Lesesenterets omdømme og profilering.

Lesesenteret har i året som har gått knyttet sterkere bånd til Forskning.no, med 12 saker i 2015 (2014: 4, 2013: 5). I oktober og november var saker fra Lesesenteret blant de 10 mest leste sakene på Forskning.no. Dette er en viktig kanal, da saker fra Forskning.no ofte refereres i de store avisene i Norge og Skandinavia.

Aktiviteten på sosiale medier har vært viktig og prioritert. Antallet følgere på Facebook har mer enn fordoblet seg i 2015, fra knappe 3000 til over 6000 ved årets slutt. Antall følgere på Twitter har mangedoblet seg.

Nordisk forskerkonferanse: Skriv! Les! 2015

Den nordiske forskerkonferansen Skriv! Les! ble arrangert for tredje gang 18.-20. mai, også denne gangen i samarbeid med HiST/Skrivesenteret. Det var rekordstor interesse for konferansen, som aldri har hatt så mange innsendte bidrag. Konferansen gikk over tre dager med 48 paperpresentasjoner, 8 symposium og 12 posterpresentasjoner. Konferansen hadde invitert markante internasjonale forskere og utvalgte unge nordiske forskere som foredragsholdere. Nytt av året var at ph.d.-kandidatene ble viet mer oppmerksomhet på konferansen gjennom fast utstillingsplass i mingleområdet og at gjesteforeleserne ble tildelt et særlig ansvar for faglige samtaler med ph.d.-kandidatene. I etterkant av Skriv! Les! har forskningsmiljøet også markert seg med en egen facebookgruppe til å utveksle viktig informasjon innen literacyforskning i det nordiske forskermiljøet og med tidsskriftet Nordic literacy.

Dansk-norsk forskerseminar i regi av NOLES

Lesesenteret leder det faglige nettverket for lærere i alle fag i lærerutdanningen, NOLES, i samarbeid med Skrivesenteret og Nynorsksenteret. Det er 35-60 deltakere i nettverket, og antallet deltakere fra hver institusjon har økt i 2015. Flere UH-institusjoner er nå representert. I 2015 har vi lagt vekt på å ta nettverket i retning forskningsarbeid, og vi har hatt én samling; et dansk-norsk forskerseminar hvor målet var å skape en møteplass for nordisk forskning på lesing, skriving og muntlige ferdigheter, på literacy, i skole og lærerutdanning. Seminaret fikk støtte fra Fondet for dansk-norsk samarbeid. Det var ca 50 norske og 30 danske deltakere. Paperpresentasjonene hadde god variasjon både i tema, tilnæringsmåter og omfang, og innleggene ble samlet i ni parallelle sesjoner under hovedfanene: Fagspråk, Perspektiver på literacy, Flerfaglig utvikling av literacy, Lesing i lærerutdanninga, Skriveopplæring i skolen, Skriveopplæring i lærerutdanninga, Vurdering, respons og samtaler om meningsskaping. Resultat: Økt kunnskap og bevissthet om de grunnleggende ferdighetene i fagene; utveksling av erfaring knyttet til arbeid med grunnleggende ferdigheter i fagene.

Tidsskriftet Nordic literacy:

I 2015 er det også tatt initiativ fra Lesesenteret om å etablere det vitenskapelige tidsskriftet Nordic Journal of Literacy Research, i samarbeid med Cappelen Damm Akademisk. Tidsskriftet har en bred nordisk forankring gjennom et redaksjonsråd med god representasjon fra de nordiske landene. Tidsskriftet er Open Access (Gull) med publiseringsavgift. Portalen ble lansert 1. oktober 2015, og de første fagfelleverderte artiklene vil komme på trykk i februar 2016. Redaktører er Oddny Judith Solheim, Atle Skaftun og Per Henning Uppstad. Tidsskriftet er helt og holdent finansiert via UiS-midler.

3.1.3.2 Kunnskapsoversikter

Lesesenteret har ikke/søkt denne type oppdrag i 2015.

3.1.4 Kommunikasjon

3.1.4.1 Samarbeidsordning for utvikling, publisering og formidling av nettbasert støtte- og veiledningsmateriell

Mål:

- Samarbeid mellom sentrene, herunder nettverkssamarbeidet, bidrar til styrking av sentrene som slagkraftige verktøy for utvikling av kvalitet i sektorene

Resultatkrav:

- ✓ Målgruppens bruk av nettbasert støtte- og veiledningsmateriell har økt med minst 10% innen juni 2016
- ✓ Ha etablert og markedsført en felles inngangsportal med felles domenenavn som en overbygning til de respektive sentrenes netttjenester innen 01.09.2015

Det er i 2015 avholdt to møter mellom nettredektørene ved de nasjonale sentrene. Disse møtene skal fungere som forum for å samkjøre felles oppdrag, samt være et fagfelleskap for å skape synergier gjennom felles oppgaver og felles mål.

Det er også avholdt et møte med de andre sentrene om samarbeid i forbindelse med utvikling av ressurser til www.sprakloyper.no. Flere nasjonale sentre er nå involvert i samarbeid om Språkløyper (jf 3.1.5, under).

Skrivesenteret, Nynorsksenteret og Lesesenteret har i 2015 hatt felles annonsering i fagbladet *Norsklæreren*, for slik å fremstå enhetlig og helhetlig for målgruppene. Dette samarbeidet videreføres i 2016.

Den felles web-inngangsportal som de nasjonale sentrene i oppdragsbrevet ble bedt om å etablere, er skrinlagt. Funksjonen ble i stedet lagt til www.udir.no.

Lesesenteret videreformidler alle relevante saker fra de andre nasjonale sentrene i sosiale medier, både fra de andre sentrenes aktivitet i sosiale medier og artikler fra nettstedene deres.

Statistikken for www.lesesenteret.no: Resultatkravet om 10 % økning i målgruppens bruk av senterets ressurser er oppnådd.

3.1.4.2 Behovs- og brukertilpasning av materiell utviklet av sentrene

Lesesenteret driver en utstrakt brukertilpasning av materiellet sitt: Som eksempler kan nevnes:

Språkløyper: Utprøvningsgruppe: Spørreskjema sendes ut fire ganger i 2015 og 2016 til deltakerne i utprøvingen. Resultater fra disse undersøkelsene presenteres i en rapport, som i 2016 skal brukes til forbedring av innhold og form i Språkløyper. Utprøvningsgruppa vil også i 2016 besøke barnehager, skoler og en kommune for å undersøke hvordan Språkløyper fungerer i praksis, også dette vil beskrives i rapporten. Når Språkløyper kommer i gang i fullskala høsten 2016, vil det bli gjennomført følgeforskning av et eksternt forskningsmiljø, utlyst av Utdanningsdirektoratet. Det er å håpe at denne også kan brukes når materiell skal behovs- og brukertilpasses.

I FYR, Program for bedre gjennomføring og Ungdomstrinn i utvikling gjennomfører Utdanningsdirektoratet spørreundersøkelser hvor det spørres om deltakertilfredshet. Disse brukes i noen grad for å brukertilpasse presentasjoner. Når det gjelder tekster tilknyttet Ungdomstrinn i utvikling, utarbeidet for å legges på nettsidene til Utdanningsdirektoratet, går disse gjennom en grundig vurdering av Utdanningsdirektoratet, som kommer med tilbakemeldinger.

Læringsstøttende prøver har en referansegruppe bestående av seks lærere som arbeider på barnetrinnet. Disse prøver ut de ulike leseprøvene i ulike steder i prosessen og kommer med innspill om hva som fungerer og hva som ikke fungerer, gir innspill til lærerveiledninger og foretar andre tester av prøvene. De er en viktig kilde til kunnskap om hvordan prøvene kan fungere for trinnet de lages for.

I forbindelse med konferanser og kurs bes det om deltakervurderinger som brukes til evaluering og læring.

Mer enn tidligere forholder vi oss i ulike prosjekt til referansegrupper, utprøvinger og brukerundersøkelser som nevnt ovenfor. Dette er svært nyttig, og bidrar til at materiell vi lager treffer målgruppene på best mulig måte.

3.1.4.3 Felles informasjons- og kommunikasjonstjenester

Mål:

- Sentrene har utredet forslag til løsning (faglig, organisatorisk, økonomisk) for en felles informasjons- og kommunikasjonstjeneste for alle de nasjonale sentrene

Resultatkrav:

- ✓ Forslag til løsning for felles informasjons- og kommunikasjonstjenester er utarbeidet og oversendt direktoratet innen 01.08.2015

Senterlederne tok opp oppdraget om felles informasjons- og kommunikasjonstjenester med Utdanningsdirektoratet i møte juni 2015. Det var da enighet om at en felles løsning for disse tjenestene ikke var formålstjenlig. Det ble likevel bestemt å samarbeide om denne type arbeid, både gjennom å videreformidle hverandres ressurser, samarbeide om stands på konferanser, og gjennom å fremstå enhetlig og samarbeidende i andre kanaler. Dette er gjort tidligere, og i økende grad i 2015, jf. underkapittel om Samarbeidsordning for utvikling, publisering og formidling av nettbasert støtte- og veiledningsmateriell.

3.1.5 Samarbeid og samordning

3.1.5.1 Videreutvikling og styrking av samarbeidet om oppgaver i oppdragsbrevet og samordning av formidlingstiltak

Mål:

- Sentrene skal videreutvikle og styrke samarbeidet om oppgaver i oppdragsbrevet og samordne formidlingstiltak der det er faglig hensiktsmessig

Resultatkrav:

- ✓ Sentrene har samarbeidet om oppgaver i oppdragsbrevet
- ✓ Sentrene har samordnet formidlingstiltak
- ✓ Sentrenes arbeidsutvalg (AU) har evaluert og eventuelt justert formen på samarbeidet

Lesesenteret har samarbeidet med andre om blant annet:

Språkløyper

I styringsgruppa for Språkløyper sitter representanter fra Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Skrivesenteret, sammen med Lesesenteret. Samarbeidet har vært svært godt, bortsett fra noe manglende kommunikasjon mellom kommunikasjonsavdelingene. Arbeidet med Språkløyper er et tett samarbeidsprosjekt mellom Lesesenteret og Skrivesenteret, og Skrivesenteret har gradvis fått en større plass i samarbeidet.

Ellers har fagpersoner fra Læringsmiljøsentret, Statped, Nynorsksenteret, NAFO, Universitetet i Stavanger, Dronning Mauds Minne og Universitetet i Bergen deltatt på forskjellige måter i arbeidet. I desember 2015 deltok Fremmedspråksenteret, Matematikksenteret, Nynorsksenteret, Fremmedspråksenteret, NAFO, Kunst- og kultursenteret, Senter for mat, helse og fysisk aktivitet, Senter for samisk i opplæringen, IKT-senteret, Statped og Dysleksi Norge i et oppstartseminar for et breiere samarbeid om økter og pakker i Språkløyper.

Ungdomstrinn i utvikling

I satsingen Ungdomstrinn i utvikling har Lesesenteret først og fremst samarbeidet med Utdanningsdirektoratet, NTNU, Skrivesenteret, Læringsmiljøsentret og Matematikksenteret. I 2015 har det også blitt samarbeidet med flere ulike sentre om utvikling av ressurser til satsingen, som Nynorsksenteret, Fremmedspråksenteret, Kunst- og kultursenteret og Senter for samisk

FYR

I FYR-prosjektet (Yrkesretting og relevans i fellesfagene) har Lesesenteret et samarbeid med Skrivesenteret, Fremmedspråksenteret, Matematikksenteret og Naturfagsenteret om planleggingen og gjennomføringen av de nasjonale skoleringene av fellesfag- og programfaglærere. FYR-prosjektet ledes av Utdanningsdirektoratet. Lesesenteret bistår også Skrivesenteret i arbeid med yrkesretting og relevans i de fylkesvise nettverkene (Fyrkoordinatorene) knyttet til norskfaget.

Program for bedre gjennomføring

Lesesenteret, Skrivesenteret, Matematikksenteret har sammen med Utdanningsdirektoratet videreført lærerskoleringene fra Ny GIV inn i Program for bedre gjennomføring. Samarbeidet har vært godt, som alltid, men i disse siste rundene har sentrene i større grad enn tidligere tatt ansvar for hver sitt innhold.

3.1.5.2 Andre samarbeids- og samordningstiltak som senteret ønsker å kommentere

Spesialistlærere

Lesesenteret er invitert til å påta seg oppdraget om å utvikle et videreutdanningstilbud for lærere som ønsker å kvalifisere seg som lærerspesialister i norsk med vekt på lese- og skriveopplæring. Videreutdanningstilbudet skal være på masternivå, og skal integrere faglig fordypning med temaer som aksjonsforskning, skoleutvikling, fagdidaktikk, veiledning og kollegiale læringsfellesskap samt mot utprøving og læring i praksis. Vi har sagt oss villige til å ta på oss oppdraget sammen med Skrivesenteret, og har deltatt i to møter høsten 2015 med Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet for å avklare

problemstillinger rundt målgruppe, spesifikke opptakskrav og fremdrift, for at utviklingen av fagplaner skal være mulig å gjennomføre innen oppstart høsten 2016.

3.2 Senterspesifikke oppgaver

3.2.1.1 Senterspesifikke oppgaver

Senteret skal bli bedre kjent i barnehagesektoren

I "Evaluering av de nasjonale sentrene i opplæringen" (Rapport 49/2014), bekrefter intervjuer med styrere og ansatte i et lite utvalg barnehager at de nasjonale sentrene i liten grad blir brukt, og ikke oppfattes som en viktig informasjonskilde. Barnehagene oppgir i stedet Google, Facebook-grupper og andre medlemsgrupper på nett, det lokale biblioteket, og andre tilbud i nærmiljøet som kilder for å finne aktuelt materiell, få inspirasjon, og for å utvikle kvalitet i det faglige tilbudet. (Svarprosenten fra barnehagesektoren er lav, og tallene må derfor tolkes med forsiktighet.) Tilbakemeldinger på enkeltressurser viser dog at disse oppleves som både faglig forankret og relevante – samtidig som de er praksisnære.

Lesesenteret har for egen del stor tro på at *Språkløyper* vil gjøre senteret bedre kjent i barnehagesektoren. Antallet barnehager som viste interesse for å delta i utprøvingen av *Språkløyper*, bekrefter dette, og vi har fått svært entusiastiske tilbakemeldinger på ressursene som er laget til barnehagene. I tillegg har vi vært aktive i publiseringer på Lesesenterets Facebookside (krysspubliseringer av nye ressurser), bidratt hyppig til *Språkløpe*bloggen, svart på utspill om barns språklæring i offentlige medier og stilt opp i intervjuer. Vi har også vært positive til å bidra med innlegg på nasjonale barnehagekonferanser (se oversikt Formidlingsaktiviteter) og stilt med stand på direktoratets barnehagekonferanse. For oversikt, se vedlegg.

Lesesenteret skal fra høsten 2016 også være tilbyder innen videreutdannings-satsingen Kompetanse for fremtidens barnehage, med et 30-poengsstudium om "Barns språkutvikling og språklæring i barnehagen, inkludert barn med norsk som andrespråk". Dette skal knyttes tett opp til *Språkløyper*, og vi har store forventninger til denne typen arbeid mot barnehagesektoren.

Program for bedre gjennomføring

Lesesenteret har deltatt i skolering av lærere i videregående skole innenfor rammene av Program for bedre gjennomføring. Målet for programmet er å øke gjennomføringen i videregående opplæring gjennom å utvikle, formidle og implementere effektive tiltak som forebygger frafall og tilbakefører ungdom som har falt ut. Målgruppen er både elever som står i fare for ikke å gjennomføre videregående opplæring, og ungdom mellom 15 og 21 år som står utenfor opplæring og arbeid. Lesesenteret har deltatt i lærerskoleringen i dette programmet. Skoleringen gikk over to dager og var en innføring i arbeid med grunnleggende ferdigheter som lesing og skriving, med mest fokus på norskfaget, samt i matematikk. Til sammen var det 5-600 deltakere, derav vel 280 på lese- og skrivedelen. Sammenlignet med tidligere år er det noe vanskeligere å treffe målgruppa, det er ikke lenger bare lærere med svakt presterende elever som kommer. At lese- og skrivedelen var rettet mot norsklærerne gjorde tilpasningen av programmet lettere, men vi burde også involvere lærere i alle fag i arbeidet med lesing og skriving i fagene. Derfor er det ikke helt greit å bruke mye ressurser på slike store samlinger, selv om evalueringene fra deltakerne er gode. Selv om skoleleder skal ha en rolle i programmet, og deltakerne skal bidra til spredning av kompetanse på sine arbeidsplasser, viser dette ikke igjen i organiseringen av disse samlingene. Deltakerne uttrykker også at de i svært variabel grad har ansvar for å dele det de lærer når de kommer tilbake til skolene sine.

Yrkesretting og relevans (FYR)

I 2015 har Lesesenteret videreført prosjektet i dets andre år og dratt nytte av erfaringer fra høsten 2014. Selv om rammene for den praktiske gjennomføringen av skoleringene ble lagt i fjor, har det vært krevende å arbeide med innholdet i presentasjoner for så ulike mottakergrupper. I løpet av høstens tre samlinger med til sammen ca 900 deltakere har Lesesenteret hatt særlig ansvar for presentasjonene for lærere i de ni ulike yrkesfaglige programområdene. Vi har "skreddersydd" hver enkelt presentasjon til de ulike fagene hvor vi utfordrer yrkesfaglærerne i rollen som leselærere i sine fag. Arbeid med tekster i faget og bruk av læringsstrategier har stått sentralt i det som har blitt formidlet. For å lykkes med å nå målgruppene har vi hentet inn lærere med tilknytning til ulike programfag som har stått for deler av, eller hele presentasjoner. Dette samarbeidet har fungert godt og alt i alt vil vi si oss godt fornøyd med arbeidet vi har lagt ned. Tilbakemeldingene fra deltakerne har vært gode.

Valgfag Demokrati i praksis

Lesesenteret har ansvar for utvikling av ressurser til valgfaget "Demokrati i praksis". På våre nettsider ligger det 9 undervisningsopplegg samt 2 lenker til opplegg fra andre senter. Både for skoleåret 14/15 og 15/16 er dette valgfaget blant fagene færrest skoler tilbyr og færrest elever velger (rundt 500 elever på nasjonal basis). Vi har ikke utviklet nye ressurser i 2015.

Veilednings- og kartleggingsmaterieill til bruk for PP-tjenesten Bokstavprøve

Vi har utviklet et prøvematerieill i bokstavkunnskap til bruk for lærere på første trinn. Materieillet består av 3 ulike prøver: Bokstavkunnskap ved skolestart, Bokstavgjenkjenning og Bokstavgjenkalling. Med et slikt prøvematerieill blir det lettere for lærere å sjekke om elevenes bokstavkunnskap er automatisert. Prøvene kan brukes på høyere trinn ved behov. Prøvematerieillet er samlet i et eget hefte, men vil også være tilgjengelig elektronisk. Det er laget planer for en videreføring av arbeidet rettet mot PPT.

Språkløyper - nasjonal strategi for språk, lesing og skriving 2016 - 2019

Lesesenteret startet i 2015 arbeidet med Språkløyper. Mål for strategien er å styrke arbeidet med språk, lesing og skriving for alle barn og unge i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Det skal spesielt fokuseres på barn og elever med språkvansker, elever med lese- og skrivevansker, gutter, minoritetsspråklige barn og elever og høyt presterende elever.

Strategien inneholder tre hovedtiltak: Introduksjonssamlinger for barnehager og skoler, gratis nettbaserte kompetanseutviklingspakker og støtte til lokalt utviklingsarbeid i kommunene, Språkkommuner, fra 2016. Lesesenteret har innenfor strategiens temaområder utviklet gratis nettbaserte kompetanseutviklingspakker som barnehagene og skolene lett kan ta i bruk i sitt lokale arbeid. Innholdet i pakkene gir veiledning i barnehage- og skoleutviklingsarbeid, faglig fordypning innenfor ulike temaområder, verktøy for å reflektere over egen praksis og veiledning i nye arbeidsmetoder – alt innenfor et lærende fellesskap. Ressursene består av fagtekster, eksempelfilmer, videoforelesninger, refleksjonsspørsmål, eksempler på foreldreinvolvering og oppgaver som skal utføres i praksis og deles i kollegiet.

Arbeidet med Språkløyper har vært svært givende – og svært krevende. Oppdraget kom sent på høsten 2014, i utgangspunktet med forventninger om oppstart ved skolestart 2015. Da dette ville vært altfor krevende, ble endelig oppstart for Språkløyper i fullskala satt til skolestart 2016, med en utprøving fra 01.01.2016 og første introduksjonssamling i oktober 2015.

Oppstarten av Språkløyper har vært preget av at "veien blir til mens vi går". Verken bakgrunnsdokument, strategi, lanseringsdato eller brosjyrer var klar før et stykke utpå våren 2015, og endelige planer og arbeidsdokumenter er ferdigstilt i

løpet av januar 2016. Arbeidet med å lage nettsider, skrive dokumenter og å produsere kompetanseutviklingspakker måtte starte samtidig, uten en grunnleggende drøfting eller en overordnet planlegging. Dette har både sine fordeler og ulemper, en fordel er at Språkløyper har kommet raskt i gang, en ulempe er at stoffet måtte produseres på grunnlag av en antatt forståelse av hvordan dette skulle gjøres, uten en grunnleggende diskusjon om midler og form, og uten at alle brikker var på plass. Fra politisk ledelse kom det raskt føringer om sterkere og synlig vektlegging av de fem målgruppene, samt mer støtte til og ansvarliggjøring av eier- og lederleddet i kommunene. Lesesenteret har prioritert å lage kompetanseutviklingspakker for generell, god lese- og skriveopplæring samt arbeid med språk i barnehagen først, men må i andre omgang prioritere kompetanseutviklingspakker for målgruppene. Stoff rettet mot leder- og eierledd blir også produsert.

I 2015 pågikk altså et samtidig arbeid med design av nettsider, skriving av bakgrunnsdokumenter, produksjon av innhold, tilsettinger og planlegging. Barnehagebarn og de yngste barna i skolen ble prioritert, begynneropplæring og barnetrinn fikk flere kompetanseutviklingspakker, mens elevene på ungdomstrinn og i videregående skole bare fikk en pakke klar til utprøvingen. Formen var ny og krevende, og det første året må sies å være et prøve- og feile-år når det gjelder form. Det er i gang et arbeid for å lage beskrivelser for hvordan kompetanseutviklingspakkene kan være, hvordan arbeidsflyten og prosesser skal foregå, maler for dokumenter og enkeltelementer. Dette for å fremme kvalitet, brukertilpasning og i et forsøk på å få i gang prosesser i utviklingsarbeidet i skoler og barnehager.

Svært mange av de tilsatte på Lesesenteret har deltatt i arbeidet med Språkløyper, og arbeidet er organisert med en leder for hvert av ti områder: Barnehage, overgang barnehage-skole, begynneropplæring, barnetrinn, ungdomstrinn, videregående, språkvansker, lese- og skrivevansker, organisasjonsutvikling, kommunikasjon/form og administrasjon. Skrivesenteret er også representert i disse arbeidsgruppene. Mange hardt arbeidende medarbeidere har stått på og gjennomført delvis nye oppgaver. Til introduksjonssamlingene i månedsskiftet oktober–november 2015 fikk både barnehage, barnetrinn, ungdomstrinn og videregående presentert mer eller mindre fullstendige kompetanseutviklingspakker, og det var mange lovord å høste.

Vi har i forståelse med styringsgruppen for Språkløyper og Utdanningsdirektoratet brukt langt mer ressurser på Språkløyper enn det som er tildelt prosjektet. Dette gjøres ved å kanalisere så å si all basisaktivitet inn mot Språkløyper, og har vært helt nødvendig for å få en så krevende satsing på beina. Språkløyper har også i 2015 (særlig vårsemesteret) krevd innsats utenom det vanlige fra senterets medarbeidere og mye pålagt overtid, da arbeidet måtte i gang lenge før vi fikk ansatt i stillinger.

Ungdomstrinn i utvikling

Vi har deltatt på fire samlinger for skoleledere og skoleeiere i pulje 3. I forbindelse med disse samlingene har vi beskrevet satsingsområdet lesing og vist hvordan kunnskapen om hvordan en kan utvikle elevenes leseferdighet kan brukes i rollen som skoleleder.

Lesesenteret har også bidratt i skolering av ressurslærere i pulje 2 på tre samlinger à to dager våren 2015 og to samlinger à to dager høsten 2015. Vi har i tillegg bidratt på to samlinger à to dager høsten 2015 for pulje 3. Disse samlingene hadde som målsetting at ressurslærerne skulle få en forståelse av hva lesing er og hva som ligger i begrepet lesing som grunnleggende ferdighet, hvordan de kan bruke nasjonale prøver pedagogisk og hvordan en kan planlegge helhetlige undervisningsopplegg og bruke vurdering for læring. Det har også vært viktig at ressurslærerne får en forståelse av hvordan de kan støtte lærerne i arbeidet med å utvikle elevenes leseferdigheter i fag.

I løpet av året er det blitt utviklet og levert til sammen 18 faglige ressurser om lesing. Ved utgangen av året var 12 av disse publisert på Udir sine nettsider til Ungdomstrinn i utvikling. Ressursene består av både fagartikler og praksiseksempel, og inkluderer også format som digitale fotofortellinger, film (Korleis arbeide med informasjon frå fleire kjelder?) og en folder (Leseplanleggjaren).

Vurdering: Lesesenteret har levert flere ressurser enn bestillingen lød på, deltatt i alle samlinger med gode tilbakemeldinger. For resultatoppnåelse ut over det vises det til følgeforskning.

Nasjonale prøver i lesing

- 2014-prøven: Rapport for gjennomført 2014-prøve ble levert i januar 2015.
- 2015-prøven: Ferdig språkvaskede 2015-prøver på bokmål og nynorsk ble levert i juni 2015. Nye lærerveiledninger ble levert i august 2015. Teknisk rapport for gjennomført prøve ble levert i desember 2015.
- 2016-prøven: Hovedutprøving av 2016-prøven ble utført i uke 36 og 37. Det er pilotert to oppgavesett med kandidater til ankertekster (oppgavesett C og D), og to oppgavesett med kandidater til ordinær prøve (oppgavesett A og B). I og med overgangen til digital prøve ble oppgavesettene til ordinær prøve pilotert både på papir og digitalt. Et utvalg elever gjennomførte to prøver (oppgavesett A og B), den første på papir og den andre på skjerm (eller omvendt). Lærerne sto for randomiseringen i klassen. Dette er gjort for å få bedre kunnskap om hvordan overgangen fra papirbasert til skjermbasert leseprøve kan virke inn på ulike faktorer knyttet til både tekstvalg, oppgavetype, prøvens omfang, og elevenes forutsetninger og prestasjoner. På grunn av til dels mye missing etter hovedutprøvingen av ankertekster, ble det i tillegg gjennomført en

ekstra utprøving av disse i desember. Analysene av dataene fra denne utprøvingen er underveis, og teknisk rapport med forslag til ankertekster samt ordinær 2016-prøve vil bli levert innen fristen (15. februar).

I tillegg har vi lagt ned mye arbeid i å videreutvikle den digitale plattformen, både i form av testing og tilbakemeldinger til Inspira (leverandøren), og opparbeiding av egen kompetanse til bygging av tekster og oppgaver i digital prøveplattform. Vi har også videreført arbeidet med intern kompetanseheving i bruk av IRT (Item-Response Theory, som supplement til klassisk test-teori), bruk av ny programvare for analyser (Xcalibre), samt oppbygging av rutiner for analyse av psykometriske data (bl.a. ved hjelp av vår professor II, Knut Schwippert).

Overgang til skalapoeng samt nye veiledninger for lærere, med eksempler fra den aktuelle prøven, har også utgjort en vesentlig del av arbeidet rundt NP i 2015.

Prøvene får positive vurderinger av oppdragsgiver (Udir) og av ekstern kvalitetssikrer. De fungerer godt prøveteknisk, oppgavene har gjennomgående god diskriminering, og i tillegg har det blitt framhevet at de har god spennvidde i tekstvalg (både når det gjelder sjanger, modaliteter/layout, og faglig tilknytning). Det kan også framheves at det har vært svært lite negativ omtale av prøvene i media, og at vi får også gode tilbakemeldinger fra lærere.

Vi har en utfordring når det gjelder å lage oppgaver som er vanskelige på riktig måte, både prøveteknisk og lesefaglig. 2015-prøven hadde kun to oppgaver på nivå 3, og begge disse var i tillegg av typen «complex multiple choice» (CMC; sammensatt flervalg - dvs. satt sammen av fem påstander, og elevene får ett poeng for fire av fem rette, og to poeng for fem av fem rette). Dermed er disse oppgavene vanskelige primært fordi de er sammensatt av flere delspørsmål (påstander), som hver for seg kan være enkle. Det er en pågående diskusjon i gruppa og i fagmiljøet om egnetheten og påliteligheten til CMC-oppgaver, og vi har som mål at det ideelt sett skal være både flervalgsoppgaver (MC - «multiple choice»; vanlige flervalgsoppgaver med fire svaralternativer) og åpne oppgaver på nivå 3, selv om dette viser seg å være utfordrende å få til.

Kartleggingsprøver i lesing på 1. - 3.trinn

Våren 2015 ble det gjennomført datainnsamling etterfulgt av analyser utført på itemnivå i henhold til bestilling.

I tillegg til bestilling har vi på eget initiativ utviklet et Ide-hefte knyttet til kartleggingsprøvene: «Når skriftspråket blir utfordrende: Utvikling, kartlegging og tiltak på begynnertrinnene».

Heftet er utviklet for å gi lærere på første til tredje trinn råd om hvordan de kan følge opp elever som strever med å lære å lese og skrive. Det kan være elever som ikke har hatt forventet progresjon i utviklingen, eller elever som er identifisert som svake lesere/skrivere gjennom resultater fra kartleggingsprøver. Heftet beskriver ulike delferdigheter som er nødvendige for å lære å lese og skrive, hvordan disse ferdighetene kan kartlegges, samt hvordan resultater på ulike kartleggingsprøver kan

tolkes.

Læringsstøttende prøver i lesing på 6. trinn

Med Læringsstøttende prøver utvikler Lesesenteret en rekke leseprøver som samlet gir et godt bilde av elevers leseprestasjoner med ulike leseaspekter og delferdigheter. De ulike leseprøvene er en leseforståelsesprøve, en vokabularprøve, en avkodingsprøve, en leseengasjementsprøve og fagspesifikke leseprøver med innretning mot sentrale skolefag. I 2015 har vi ferdigstilt leseforståelsesprøven og videreutviklet vokabularprøven. For første gang i prosjektet hadde vi to fulle nasjonale piloteringer med rapportering av tekniske verdier og kvaliteter for to ulike prøver. Både piloteringen og rapporteringen fungerte optimalt for de to prøvene. Vi har igangsatt arbeidet med å utvikle en ordkjedetest. Det er testet om elever gjenkjenner et bredt utvalg ord til ordkjedetesten som kan brukes både på bokmål og nynorsk, slik at ordkjedetesten følger spesifikasjoner til ordkjedetester. Slik dette nå ser ut vil Ordkjedetesten ikke ferdigstilles som en digital prøve, men legges ut som en PDF med gjennomføring på papir. Det er kapasitetsutfordringer på utviklingsiden i IT som gjør at ordkjedeprøven ikke blir en fullt ut digital prøve, i motsetning til det som er avtalen i rammeverket for Læringsstøttende prøver i lesing.

Leseforståelsesprøven ble i 2015 ferdigstilt etter nasjonal pilotering. Denne ble levert sammen med en teknisk rapport fra piloteringen. I den nasjonale piloteringen med en fullverdig gjennomføringsprosent deltok over 1300 elever fra mer enn 60 skoler. Leseforståelsesprøven ble deretter videreutviklet med tekniske data fra den nasjonale piloteringen og et endelig forslag til leseforståelsesprøve ble levert Utdanningsdirektoratet. Analyser som gir et rikere datagrunnlag ved bruk av IRT er nå implementert som standard.

Sammen med leseforståelsesprøven ble det levert en veiledning for bruken av resultatene og prøven. Denne ble levert i begge målformer. Denne veiledningen modellerer undervisning i leseforståelse, med vekt på formative vurderingssamtaler i klasserommet. Dette skal gi retning og innspill til leseopplæringen i klasserommet. Det skal gi en klarere forståelse av hva leseforståelse er, men også hvordan vi videreutvikler den, både for elever og lærere. Samtidig skal veiledningen gi forskningsbaserte innspill til en god leseforståelsesopplæring.

Vokabularprøven ble utviklet fram til nasjonal pilotering med to hefter med to ulike tekster til hver av heftene. Tekstspesifikke oppgaver ble satt sammen med oppgaver som er felles for de to heftene. Det ble pilotert et større antall oppgaver enn vi trenger til den endelige piloteringen. Etter ekstern kvalitetssikrers innspill ble vokabularprøven klargjort for en ekstra lokal pilotering i januar, slik at denne kan piloteres med robuste item som fungerer godt både teknisk og som gode

vokabularitem. Den nasjonale piloten av denne ble også gjennomført uten noen rapporterte avvik eller problemer. Samtidig som vi videreutviklet vokabularprøven, ferdigstilte vi også et førsteutkast til veiledningen. Veiledningen til vokabularprøven modellerer en praksis der vokabularitem fra prøven brukes i klasserommet, for å vise fram forskningsbaserte og forbilledlige praksiser for vokabularinstruksjon som fremmer en kontekstuell forankret ordforståelse. Denne veiledningen ble presentert, brukt og kommentert av en ressursgruppe av lærere som har høy kompetanse og rik erfaring fra leseopplæring på mellomtrinnet. Ressurslærerne leverte synspunkter og innspill til veiledningsmateriellets utforming og innhold og bidro til å videreutvikle både prøver og prøvemateriell.

PIRLS

Lesesenteret fikk etter en anbudsrunde våren 2013 tildelt oppdraget som National Research Coordinator for den norske delen av PIRLS 2016. Prosjektet finansieres av Utdanningsdirektoratet (2014-18).

Planleggingen av PIRLS 2016 er videreført i 2015. I løpet av høsten 2014 og videre inn i januar og februar 2015 ble spørreskjema og oppgavehefter til bruk i pilotundersøkelsen oversatt og senere sjekket av prosjektledelsen i IEA. Tilsvarende ble gjort for ePIRLS, den elektroniske testversjonen, som for første gang skal supplere de papirbaserte oppgaveheftene på 5. trinn.

Vi inviterte til samlinger for de 29 skolekoordinatorene som var ansvarlige for å gjennomføre pilotundersøkelsen ved sin skole. 24 skoler deltok på samlingene i Stavanger, Værnes, Gardermoen og Larvik. I mars ble pilotundersøkelsen gjennomført på de 29 uttrukne skolene. Enkelte problemer med ePIRLS ble registrert og meldt til den internasjonale prosjektledelsen. For øvrig ble datainnsamlingen gjennomført etter planen.

Datamaterialet fra piloteringen ble sendt til DPC i Hamburg for scanning og registrering. Skåring av de åpne svarene på leseprøvene ble utført av vårt skårerteam i mai og juni. Skåringskvaliteten ble fra IEA rapportert å være meget god. I 2015 har det vært to internasjonale PIRLS-samlinger. Møte nr 4 for PIRLS 2016 var lagt til Malta i uke 6 med skåringsprosedyrer og skåringsregler som hovedtema. Møte nr. 5 ble gjennomført i Jyväskylä i Finland i uke 33. Her var endelige valg av tekster og ferdigstilling av oppgaver til hovedundersøkelsen tema. Nasjonal prosjektleder har, i henhold til inngått avtale, hatt møter med Utdanningsdirektoratet i forkant og etterkant av NRC-møtene.

Datamanager, Solveig Grønnestad, deltok på datamanagersamling hos DPC i Hamburg i uke 36. Det meste av arbeidet denne høsten har vært knyttet til å foreta justeringer og kvalitetssikring av de fire spørreskjemaene og de to oppgavesettene til

PIRLS og ePIRLS til bokmål og nynorsk. De er alle godkjente av den internasjonale prosjektledelsen.

Vår utvalgsplan for hovedundersøkelsen ble utarbeidet av Statistics Canada, og de 161 aktuelle skolene ble kontaktet primo september. De fikk da en første orientering om opplegget og beskjed om å oppnevne sin egen koordinator for PIRLS 2016. Vi har senere kontaktet skolekoordinatorene med opplysninger om gjennomføringen, bedt om å få tilsendt anonymiserte elevlister samt invitert til samlinger på ni ulike steder i landet i uke 5 og 6 i 2016.

Fordi skolemyndighetene nå har bestemt at deltakelse i internasjonale undersøkelser er obligatorisk i Norge, har det bare vært noen få skoler som har meldt at de ikke kan delta. Dette skyldes eksempelvis at skolen bare bruker nettbrett (som ikke kan brukes for 2016-versjonen av e-PIRLS), eller at skolen er under ombygging våren 2016 og må etablere seg i provisoriske lokaler i byggeperioden. Et par av de uttrukne skolene viste seg i tillegg å være lagt ned siste året. I samsvar med utvalsreglene har vi da fått med de erstatningsskolene som var trukket ut av Statistics Canada.

Arbeidet med PIRLS 2016 går etter planen.

NOLES

Se ovenfor.

På sporet

I På Sporet-prosjektet vil vi undersøke om vi kan redusere andelen norske elever som utvikler lesevansker gjennom tidlig og intensiv innsats for elever som er i faresonen for å utvikle slike vansker. I prosjektet utvikler vi både et kartleggingsverktøy som lærere kan bruke ved skolestart for å identifisere barn som kan være i faresonen for å utvikle lese- og skrivevansker, og vi utvikler forskningsbaserte undervisningsprogram som kan hjelpe barn som strever opp på samme nivå som resten av klassen, før de opplever nederlag.

Gjennom en grupperandomisert kontrollert studie undersøker På sporet effekten av to ulike lærer- og dataassisterte leseintervensjoner på 1. versus 2. trinn. Begge intervensjonene består av en kombinasjon av lærerinstruksjon og motiverende og spill-lignende dataverktøy.

Studien startet opp høsten 2014, og inkluderer 1171 elever på 19 ulike skoler i Stavanger, Sandnes og Time. Alle elevene i prosjektet blir kartlagt på fem ulike målepunkt (høst 1. trinn, våren på 1., 2., og 3. trinn, høsten på 5. trinn). Intervensjonene på 1. trinn varte fra oktober 2014 til april 2015. Intervensjonen på 2. trinn startet opp i september 2015 og avsluttes i april 2016.

Medarbeidere i prosjektet:

Prosjektledelse: Oddny Judith Solheim, Kjersti Lundetræ og Per Henning Uppstad

Øvrige medarbeidere i prosjektet: Åse Kari H. Wagner, Zahra Esameli (PhD-stipendiat), Bente Walgermo (PhD-stipendiat), Jan Frijters (Brock University, Canada), Fiona Kyle (City University London, UK), Knut Schwippert, Brenda Spierings, Erin McTigue (Texas A & M) og Jenny Thomson (University of Sheffield).

Vitenskapelig referansegruppe: Finn Egil Tønnessen, Monica Melby Lervåg (UiO), Maureen Lovett (Hospital for Sick Children, Canada), Ulla Richardson (Agora Center, University of Jyväskylä, Finland) og Stefan Samuelsson (Linköpings Universitet, Sverige).

På Sporet er finansiert av Forskningsrådets utdanningsforskningsprogram FINNUT, av UiS og av Utdanningsdirektoratet.

3.3 Andre oppdrag fra Utdanningsdirektoratet

Kompetanse for kvalitet:

- Lesing 1 (30 stp) –Gjennomført 2014/2015 med 26 studenter. Svært gode evalueringer.
- Lesing 2 (30 stp) – Gjennomført 2014/2015 med 11 studenter. Svært gode evalueringer.
- Lesing, læring og vurdering (15 stp) – Gjennomført 2014/15 med 5 studenter. Gode evalueringer. Deltakelse har vært en utfordring for VLE-studiet fra starten av, og mye tyder på at det skyldes en kombinasjon av mangelfull informasjon og markedsføring av studiet og skoleeiere som av ulike grunner ikke innvilger søknaden til sine lærere. Studiet gir Lesesenteret verdifull kontakt med videregående skole, og synergier mtp materiell som utvikles, og vi viderefører derfor studiet.

Studiet Voksenpedagogikk/Skrive- og leseopplæring for voksne (30 stp) ble gjennomført med 15 studenter i 2014/2015. Studiet gjennomføres i samarbeid med VOX og er finansiert via studieavgift og tilskudd fra VOX. VOX evaluerer studiet to ganger årlig, og evalueringene viser stor deltakertilfredshet.

Lesesenteret fikk høsten 2015 tildelt de nye Kompetanse for kvalitetsstudiene 1) Lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter 1 (1-7, 30 studiepoeng), 2) Lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter 1 (8-13, 30 studiepoeng) og 3) Lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter 2 (30 studiepoeng). Disse igangsettes høsten 2016.

Sammen med Skrivesenteret har vi som nevnt ovenfor også sagt oss villige til å påta oss oppdraget om å utvikle et videreutdanningstilbud for lærere som ønsker å kvalifisere seg som lærerspesialister i norsk med vekt på lese- og skriveopplæring (60 studiepoeng).

Lesesenteret skal dessuten være tilbyder innen videreutdanningssatsingen Kompetanse for fremtidens barnehage, med et 30-poengsstudium om "Barns språkutvikling og språklæring i barnehagen, inkludert barn med norsk som andrespråk".

Denne type videreutdanningsstudier betyr at Lesesenteret har kontakt med engasjerte lærere og skoler (og forhåpentligvis snart også barnehagelærere og barnehager), slik at vi både får innblikk i hva som foregår i skolen, og tilgang til gode lærere når vi trenger eksempler. Arbeidet med disse studiene passer godt inn i senterets andre aktiviteter (både oppdrag som nasjonalt senter og undervisning og veiledning vi driver som del av Det humanistiske fakultetet).

3.4 Oppdrag fra andre oppdragsgivere som er utført i 2015 av senteret

1) Forskningsprosjekter med ekstern finansiering (se detaljer i vedlegg 3):

Det lærende barnet (Stavangerprosjektet) - Undersøker barns utvikling fra 2,5 til 10 år når det gjelder grunnleggende ferdigheter

På sporet - Undersøker hvordan en best kan forebygge lese- og skrivevansker

Respons - Undersøker hvordan teknologi kan integreres i undervisning på en produktiv måte

CATO - Undersøker hvorvidt kunnskap om skriveatferd kan gjøre teknologisk skrivehjelp mer nyttig

BRAIN - Om voksnes læring, utdanning og forhold knyttet til arbeidsplassen

SkillsREAL - Studerer lærings- og kompetansepotensialet blant unge voksne, eldre arbeidstakere og innvandrere

IGEL - Empirisk forskning på litterær lesing

Two teachers – Undersøker effekten av lærertettet i leseopplæringen 1.-4. trinn

2) Undervisning ved Universitetet i Stavanger

Lesesenteret bidrar med undervisning og veiledning som del av Det humanistiske fakultet. Vi har i 2015 vært bidratt inn i følgende tilbud:

- Grunnskolelærerutdanning 1-7
- Grunnskolelærerutdanning 5-10
- Master i lesevitenskap
- Master i utdanningsvitenskap, profil spesialpedagogikk
- Veiledning av masterstudenter (lesevitenskap og utdanningsvitenskap)
- Veiledning av doktorgradsstipendiater
- Doktorgradskurs
- Se i tillegg videreutdanningskurs nevnt under 3.3, ovenfor

For detaljer: Se fullstendig årsmelding for Lesesenteret, kapittelet om Utdanning og læringsmiljø

3) Utviklingsprosjekt i Gran kommune

Gran-prosjektet er en kursrekke for lærere i Gran kommune med 9 firetimers økter for inntil 32 lærere i skoleåret 2015/2016. Alle skoler er med i denne kompetanseutviklingsaktiviteten. På skolene er det en hovedvekt av lærere fra mellomtrinnet. Kurset bruker lesson study som metodikk, og dette innebærer først modellering av leseaktiviteter i forelesninger, deretter realiserer alle lærerne et leseoppdrag i sitt eget klasserom knyttet til den modellerte leseaktiviteten. Til slutt modellerer en gruppe lærere det samme leseoppdraget med resten av lærerne, som observerer lærerinstruksjonen med elever som gjennomfører leseaktivitetene med tekster fra egne fag og på eget trinn. Etter observasjon deltar lærerne i diskusjoner om den felles observerte økten. De deler også egne refleksjoner og erfaringer med de samme leseaktivitetene de har gjennomført i sine egne klasserom, med andre tekster og i andre fag. Målsettingen med Gran-prosjektet er å gjøre forskningsbaserte praksiser lettere å ta i bruk og implementere for et kollektiv av lærere på alle skoler. Til sammen har alle lærerne på mellomtrinnet i kommunen deltatt i denne kompetansepakken i løpet av de to siste årene.

4. Styring og kontroll i virksomheten

- Nås fastsatte mål og resultatkrav? Ja.
- Er ressursbruken effektiv? Ja, svært (jf pkt 1)
- Overholdes lover og regler? Ja.

- Er resultat- og regnskapsinformasjonen relevant og pålitelig? Ja.
- Avdekkes det vesentlig styringssvikt, feil og mangler? Om nødvendig. (Ingenting å melde.)
- Kan internkontrollen dokumenteres. Ja.

5. Vurdering av fremtidsutsikter

Fremtidsutsiktene er meget gode. Senteret har de siste årene vært i stor vekst, når godt ut, er sentralt i store nasjonale barnehage- og skolesatsinger, har fornøyde ansatte og brukere, spennende oppdrag, og leverer etter avtale. Språkløyper vil bidra til at vi i årene som kommer når enda bedre ut, både i skole og ikke minst i barnehagen. Vi er svært glade for at vi har fått dette viktige oppdraget.

Vi venter fremdeles på bedre forutsigbarhet og langsiktighet i tildelinger og ansettelse, da arbeidspresset på ansatte er for høgt.

Lesesenteret har en stor forskningsportefølje, med vitenskapelig ansatte som forsker, flere stipendiater og postdoktorkandidater, mange eksterntfinansierte forskningsprosjekt, og ledelse av/deltaking i EU-finansierte forskernettverk. Alle våre forskningsprosjekt retter seg mot opplæringsfeltet. Forskningen vår gir oss legitimitet, og er noe vi drar stor nytte av også i våre oppdrag som nasjonalt senter (jf at de fleste ansatte både jobber med forskning og oppdrag). Forskningsvirksomheten vår er fullt og helt finansiert enten av UiS basistildeling eller av eksterne forskningsmidler.

Vår undervisnings- og veiledningsvirksomhet (videreutdanning, grunnutdanning, master- og doktorgradsutdanning) gir oss god innsikt i de ulike lærerutdanningene, kontakt med studenter og tilgang til nettverk av lærere i barnehage og skole. Denne er finansiert av UiS basis eller av Udirs satsing på videreutdanninger, men gir synergier til vårt arbeid som nasjonalt senter.

Vedlegg 1

Oversikt over materiell laget i 2015

Materiell på papir:

Bokstavprøve: Prøvemateriell i bokstavkunnskap til bruk for lærere på første trinn

Ide-hefte: «Når skriftspråket blir utfordrende. Utvikling, kartlegging og tiltak på begynnertrinnene»

Leseplanleggjaren – folder:

Ein liten folder som fokuserer på korleis ein som lærar kan tenkja når ein skal planleggja undervisning og lesing av tekstar i klasserommet.

Liste over ressurser publisert i 2015 på Lesesenterets nettsider

Barnehage:

- Fagartikkel/tips: Språkstimulering i barnehagen: Slik fenger du guttene
- Fagartikkel/tips: Kvifor det er så viktig å lesa saman med barna
- Film: Egget – heilskapleg læring i barnehagen
- Leseprosjekt: Då lesegleda kom svevende på ein sopelime
- Leseprosjekt: Bokstavsommaren

Grunnskole:

- Undervisningsopplegg: Lesing som grunnleggjende ferdighet i samfunnsfag.
  - Flere veier til muntlig aktivitet
  - Muntlig øvelse: Speed dating
  - Å vera nært knytt til
  - Retorisk lesing av reklame
- Fagartikler:
  - Slik får du engasjerte elever
  - Barne- og ungdomslitteratur – inkl. boklister med tips om gode, nye bøker:
  - Bøker om vennskap og mobbing
    - Høytlesingsbøker for første trinn
    - Bøker for første og andre trinn

- Bøker for første trinn
- Bøker for mellomtrinnet
- Film:
  - Lesing av multiple tekster på ungdomstrinnet
  - Star Wars i klasserommet
  - Om verktøy/hjelpemidler:
  - Lærernes beste leseapper

Videregående skole:

- Undervisningsopplegg:
  - Min familie i historien
  - Å laga forbindelsar mellom teksten og eleven sjølv
- Film:
  - Fra undervisning til praksis – om å lese HMS-tekster i yrkesfag
  - Ressurser knyttet til denne
  - Lesing på TIP
- Leseprosjekt
  - 20 min lesing hver dag gir resultater
  - Spennende resultater etter leseprosjekt ved Haugaland videregående skole 2014 – 2015
- Konferanseinnlegg
  - FYR (diverse)
  - Program for bedre gjennomføring (diverse)

Språkløyper: <http://sprakloyper.uis.no/>

Målgruppe	Kompetanseutviklingspakke	Antall økter
Barnehage	Språk- og leseaktiviteter	10
Barnetrinn	Leselyst - en bok for alle	2
	Arbeid med ord	2

	Lesestrategier og engasjement	2
	Skriving som grunnleggende ferdighet (Skrivesenteret)	3
	Lesing i begynneropplæringen	3
	Skriving i begynneropplæringen	3
	Arbeidsmåter i begynneropplæringen	2
	Når lesing og skriving blir utfordrende i begynneropplæringen	1
Ungdomstrinn og videregående	Bruk av digitale verktøy i lese- og skrivearbeidet	1

Ungdomstrinn i utvikling – www.udir.no/Utvikling/Ungdomstrinnet/Lesing/

Liste over ressurser som er publisert:

Eksempler på god praksis i lesing

Lesing i naturfag: Digital fotoforteljing/film: Utforskning av verdensrommet

Lesing i norsk: Praksiseksempel – digital fotoforteljing/film: Sokratiske seminar – ein litterær samtale

Praksiseksempel - Å laga forbindelser mellom teksten og eleven sjølv

Praksiseksempel - Å vera nært knytt til teksten

Praksiseksempel - Retorisk lesing av reklame

Praksiseksempel: Å gi rom for litterære førestillingsverder

Lesing i samfunnsfag: Å lese i samfunnsfag Å arbeide med omgrep i samfunnsfag

Å lese i historie

Å lese i geografi

Å lese i samfunnskunnskap   Ressurser til arbeidet med lesing

Leseplanleggjaren

Film: Korleis arbeide med informasjon frå fleire kjelder

Liste over ressurser som er levert, men ikke publisert:

- Tre ressursar i engelsk/framandspråk som er lenka saman:
- Fagartikkel: "Lesing på et fremmedspråk – tilleggsutfordringer"
- Lesing i engelsk og fremmedspråk : "Fly high with reading"
- Engelsk og fremmedspråk: Metodiske tips for leseferdigheten. Lenke til verktøykassa
- Fagartikkel: Lesing i Kunst og håndverk (Fra Nasjonalt senter for kunst og kultur)

Liste over ressurser som er levert og refusert av udir:

• Fagartikkel: Lesing i norsk
• Fagartikkel: Lesing i naturfag (fra Erik Foladi)   • Fagartikkel: Lesing i Kroppsøving (Fra Bjørg Oddrun Hallås)

Vedlegg 2 Besøksstatistikk, Lesesenteret på nett

www.lesesenteret.no

Lesesenterets nettsider - www.lesesenteret.no - inneholder fagressurser og aktuelt nyhetsstoff knyttet til lesing for Lesesenterets målgrupper, det være seg barnehageskolelærere, lærere, ansatte i PP-tjeneste, UH-sektor/lærerutdanningsinstitusjoner, forskerkolleger nasjonalt og internasjonalt, og andre. Sidene benyttes også som markedsføringskanal for kurs, konferanser og faglitteratur/trykksaker fra Lesesenteret.

2015 har vært et år der bruken av www.lesesenteret.no har økt kraftig. Etter en liten nedgang i 2014 (grunnet usikkerhet rundt statistiske verktøy og nye nettsider), har bruken tatt seg kraftig opp.

	2015	2014	Endring i %
Antall økter:	213 198	114 700	85,87
Antall brukere:	115 639	65 505	76,53
Antall sidevisninger:	729 134	548 957	32,82
Sider pr. økt:	3,42	4,79	(28,54)

Dette utgjør også en kraftig økning i forhold til 2013, da antall økter lå på 170 000.

Den økte bruken er i hovedsak relatert til brukere som kommer via Google (+127 %) og sosiale medier (+160 %). Dette er gledelig, da det kan tyde på at vi hele tiden når nye brukergrupper. Økning i direkte tilgang (+16 %) og fra andre nettstedet (+13 %) tyder på at vi også ivaretar brukere som kjenner oss fra før.

Den økte tilgangen fra sosiale medier kan også forklare at fluktfrekvensen (sider pr. økt) har gått ned noe. Ofte vil brukeren lese saken, og gå tilbake til det sosiale mediet. Økt bruk av lenker i sakene er innført for å prøve å holde lenger på brukerne.

I 2015 ble redaksjonen lagt om til å bestå av kontorsjef, områdeledere og kommunikasjonsrådgivere. Dette ble gjort for å ivareta det redaksjonelle arbeidet for hele senteret på en bedre måte.

www.sprakloyper.no

I forbindelse med etableringen av Språkløyper ble det i 2015 utviklet et helt nytt nettsted for å kunne ivareta de behovene prosjektet hadde for formidling av fagstoff i en bestemt strukturert form. Nettstedet ble lansert i slutten av oktober 2015, og fylles kontinuerlig med nye ressurser.

Antall brukere av nettstedet www.sprakloyper.no kommer i tillegg til bruken av www.lesesenteret.no, som er beskrevet over.

I forbindelse med Språkløyper blir det utviklet en rekke ressurser, bl.a. i form av fagfilmer/nettforelesninger, fagartikler og refleksjons- og praksisoppgaver.

Sosiale medier

Aktiviteten på sosiale medier har vært viktig og prioritert. Antallet følgere på Facebook har mer enn fordoblet seg i 2015, fra knappe 3000 til over 6000 ved årets slutt. Antall følgere på Twitter har mangedoblet seg.

I 2015 har vi i enda større grad enn tidligere viderefremmet relevante språk-, lese- og skrivefaglige saker, forskningsresultater, funfacts, osv. i sosiale medier. I tillegg publiseres Lesesenteret egne nyhetssaker fra nettsidene. Sosiale medier brukes også i stor grad til å markedsføre og omtale ressurser og arrangement.

Twitter (@Lesesenteret) benyttes under konferanser, samt for å promotere aktuelle saker i nyhetsbildet.

I 2015 har vi opprettet nye kanaler for prosjektene Språkløyper (over 2000 følgere på Facebook) og Two teachers (forskningprosjekt senteret ble tildelt i desember 2015).

Vi opplever at sosiale medier er en god arena for direkte kontakt med målgruppene, og i enda større grad enn tidligere en inngangsportal til nettstedene våre.

Det aller meste som Lesesenteret produserer av film blir lagt ut på filmdelingstjenestene YouTube. Noe legges også på iTunesU.

Populærvitenskapelig formidling og mediedekning

Lesesenteret har i 2015 opplevd stor grad av interesse fra media. Rundt 160 saker i norske papir- og webmedier handler i 2015 om aktiviteter knyttet til Lesesenteret, i følge tall fra medieovervåkingstjenesten Retriever. Dette er en dobling av antallet saker fra 2014 (83). Denne økningen skyldes blant annet en bevisst og strategisk innsats for å formidle senterets forsknings- og utviklingsarbeid og aktiviteter til praksisfeltet, academia og publikum for øvrig, både i Norge og internasjonalt.

Forskningprosjektene På Sporet og Det lærende barnet (Stavangerprosjektet) er da verdt å trekke frem, med funn som har vakt særlig stor interesse i media, og med god spredning på Lesesenterets egne sosiale media-kanaler (Facebook, Twitter).

Vi har også fått svært mye omtale i internasjonale medier i 2015. Spesielt må igjen Stavangerprosjektet trekkes frem, hvor forskningresultater som dreier

seg om kjønnsforskjeller i treåringers mestring av hverdagsaktiviteter, har fått omtale i over 20 land, inkludert i store og velkjente aviser og tidsskrifter. Også andre funn fra Stavangerprosjektet har fått mye oppmerksomhet fra redaksjoner og media både i Norge og internasjonalt. Også forskningen på lesing på digitale flater får kontinuerlig omtale og oppmerksomhet fra norske og utenlandske redaksjoner.

I forbindelse med Språkløyper har Lesesenteret opprettet en egen blogg med to innlegg i uka. Bloggere er fagfolk, akademikere og andre med interesse for innholdet i strategien. Innleggene publiseres parallelt på egen blogg og på den viktige forskningsformidlingskanalen www.forskning.no. Enkelte av blogginnleggene har vært svært mye lest på www.forskning.no, noe som har positiv betydning for Lesesenterets omdømme og profilering.

Lesesenteret har i året som har gått knyttet sterkere bånd til www.forskning.no, med 12 saker i 2015 (2014: 4, 2013: 5). I oktober og november var saker fra Lesesenteret blant de 10 mest leste sakene på www.forskning.no. Dette er en viktig kanal, da saker fra www.forskning.no ofte refereres i de store avisene i Norge og Skandinavia.

Vedlegg 3 Lesesenterets forskningsrelaterede virksomhet

a) Programområder for forskning

Literacy og læring

Programområdet Literacy og læring ble opprettet i 2013, som en videreføring av programområdet Program for studier av ferdighetsutøvelse. Det nye programområdet har en strengere prosjektorganisering, med fokus på tre større prosjekt som alle har fått vurderingen "klart støtteverdig" fra NFR. De tre prosjektene er

1. Intervensjonsprosjektet **På sporet**, som har som mål å undersøke effekt av spesialundervisning, finansiert av UiS, Utdanningsdirektoratet og NFR (FINNUT),
2. **CATO** – contextual aspects of text organization, som er et NFR-finansiert samarbeid mellom UiS og UiB, med et mål om utvikle løsninger til neste generasjons stavekontroll/skrivehjelp,
3. **Respons**, som er et lesevitenskapelig prosjekt med kvalitativ innretning i samarbeid med Randaberg kommune. Prosjektet har fokus på ungdomsskoleelevers praksiser i en teknologisk hverdag. Prosjektet er finansiert av NFR (FINNUT).

De tre prosjektene har en rekke nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere.

De tre prosjektene representerer tre aktive forskergrupper ved senteret, med en felles innretning mot literacy forstått som tilgangskompetanse: tilgang til skrift, tekst og kultur.

Den felles innretningen er også synliggjort i tildeling av prosjektet Two Teachers (NFR) http://lesesenteret.uis.no/two_teachers/, og som starter opp i januar 2016. Programrådets tverrfaglighet har gjort det mulig å få tilsagn på et prosjekt som kombinerer kvalitative og kvantitative metoder i den grad som Two teachers gjør.

Programområdet Literacy og Læring har i 2015 initert etableringen av det vitenskapelige open-access-tidsskriftet *Nordic Journal of Literacy Research*, i samarbeid med Cappelen Damm Akademisk (nordicliteracy.net)

Ledergruppa i programområdet består av professor Per Henning Uppstad, førsteamanuensis Oddny Judith Solheim, professor Atle Skaftun.

Det lærende barnet

Det overordnede målet i programområdet Det lærende barnet er å generere kunnskap om hvorvidt enkeltfaktorer eller kombinasjoner av faktorer fremmer eller hemmer tilegnelsen av lesing, skriving og regning i skolen.

For å bidra til svar på denne problemstillingen, inngår fem prosjekter i programmet: Barnehagebarns utvikling, Skolebarns utvikling, Barn med observerte risikofaktorer, Flerspråklige barn og Nettbrett og språkstimulering i barnehagen.

Disse er beskrevet nærmere under. De fire førstnevnte prosjektene har sitt utspring i Stavangerprosjektet – Det lærende barnet.

Det at prosjektene har delvis overlappende mål, muliggjør studier med en klar synergieffekt på tvers av de ulike prosjektene.

Felles for de fire prosjektene er at:

- de er tett knyttet sammen ved at de inngår i programområdet Det lærende barnet
- de gjennomføres i samarbeid med Stavanger kommune
- de er tverrfaglige og longitudinelle
- det er overlapp mellom deltagerne i prosjektene
- målene i prosjektene svarer til sammen på målene i Det lærende barnet
- kompetanseheving for fagpersonell i/knyttet til barnehager og skoler inngår i de fire prosjektene
- foresatte har gitt samtykke til deltagelse i prosjektene, som er tilrådd gjennomført av Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD)

Leder av programområdet er førsteamanuensis Elin K. L. Reikerås.

b) Etablerte fora

Kvantitativt forum

Dette er et forum for forskere og stipendiater tilknyttet Læringsmiljøsentret og Lesesenteret som arbeider med kvantitativ forskningsdesign. Substansielle problemstillinger kombinert med statistiske data danner utgangspunkt for diskusjon og fordypning i metodiske spørsmål. Generøs utveksling av innsikt og erfaringer, kritisk refleksjon og nøyaktighet er ideal og innfallspunkt for heving av medlemmenes forskningskompetanse. Professor Knud Knudsen, IMKS, bistår med veiledning og seminaraktivitet, og har fungert som mentor for kvantitativt forum gjennom en årrekke.

Forumet har månedlige møter.

Kvalitativt forum

Høsten 2012 ble det opprettet en møteplass for metodediskusjoner knyttet til prosjekter basert på kvalitative data – *Kvalitativt forum* har blitt navnet. Bakgrunnen er at det er mange på senteret som arbeider med denne typen data i phd-prosjekter, og formålet er at en slik møteplass kan bidra til å skape fellesskap knyttet til metodologi og tenkemåter som har relevans også for det utadrettede arbeidet. Atle Skaftun organiserer forumet. Forumet har hatt samlinger en gang i måneden med rom for å legge fram metoderelaterte problemstillinger knyttet til pågående forskningsarbeid.

c) Eksternt finansierte forskningsprosjekt

Respons (Responsive literacy practices in digitalised classrooms)

Lesesenteret startet høsten 2014 opp et prosjekt med kortnavnet "Respons" i samarbeid med en kommune, som har vedtatt at alle ungdomsskoleelevene i kommunen skal ha hver sin bærbare digitale enhet i løpet av perioden 2014-2017. Prosjektet tar utgangspunkt i at slik styrking av tilgangen på digitale ressurser kan bidra til fornyelse av undervisningspraksis, og samtidig at pedagogiske kjerneverdier som *deltakelse, deling og involvering* kan styrkes med klok bruk av teknologi i klasserommet. Prosjektet vil følge alle ungdomsskolene gjennom treårsperioden, med et særlig blikk for muligheter og utfordringer knyttet til digitaliseringen av klasserommet, eller sagt litt mer teknisk: hvordan ny teknologi kan integreres for å fremme kunnskapsbasert profesjonell praksis og legge til rette for læringsprosesser av høy kvalitet. Prosjektet er finansiert av NFRs utdanningsforskningsprogram, FINNUT, i perioden 2015-2017.

I 2015 er det tilsatt en stipendiat og en postdoktor i prosjektet.

Medarbeidere i prosjektet:

Professor Atle Skaftun (prosjektleder)

Professor Mari-Ann Igland (Lesesenteret/HIST)

Førsteamanuensis Dag Husebø

Doktorgradsstudent/universitetslektor Arne Olav Nygard

Universitetslektor Sture Nome

Førsteamanuensis Ingrid Nielsen

Førsteamanuensis Nikolaj F. Elf (Lesesenteret/Syddansk Universitet).

På sporet

I På Sporet-prosjektet vil vi undersøke om vi kan redusere andelen norske elever som utvikler lesevansker gjennom tidlig og intensiv innsats for elever som er i faresonen for å utvikle slike vansker. I prosjektet utvikler vi både et kartleggingsverktøy som lærere kan bruke ved skolestart for å identifisere barn som kan være i faresonen for å utvikle lese- og skrivevansker, og forskningsbaserte undervisningsprogram som kan hjelpe barn som strever opp på samme nivå som resten av klassen, før de opplever nederlag.

Gjennom en grupperandomisert kontrollert studie undersøker På sporet effekten av to ulike lærer- og dataassisterte leseintervensjoner på 1. versus 2. trinn. Begge intervensjonene består av en kombinasjon av lærerinstruksjon og motiverende og spill-lignende dataverktøy.

Studien startet opp høsten 2014, og inkluderer 1171 elever på 19 ulike skoler i Stavanger, Sandnes og Time. Alle elevene i prosjektet blir kartlagt på fem ulike målepunkt (høst 1. trinn, våren på 1., 2., og 3. trinn, høsten på 5. trinn). Intervensjonene på 1. trinn varte fra oktober 2014 til april 2015. Intervensjonen på 2. trinn startet opp i september 2015 og avsluttes i april 2016.

Medarbeidere i prosjektet

Prosjektledelse: Førsteamanuensis Oddny Judith Solheim, førsteamanuensis Kjersti Lundetræ og professor Per Henning Uppstad

Øvrige medarbeidere i prosjektet: Professor Åse Kari H. Wagner, PhD-stipendiat Zahra Esameli, PhD-stipendiat Bente Walgermo, førsteamanuensis Jan Frijters (Brock University, Canada), førsteamanuensis Fiona Kyle (City University London, UK), professor Knut Schwippert, førstekonsulent Brenda Spierings, førsteamanuensis Erin McTigue (Texas A & M) og Førsteamanuensis Jenny Thomson (University of Sheffield).

Vitenskapelig referansegruppe: Professor Finn Egil Tønnessen, professor Monica Melby Lervåg (UiO), director, PhD Maureen Lovett (Hospital for Sick Children, Canada), professor Ulla Richardson (Agora Center, University of Jyväskylä, Finland) og professor Stefan Samuelsson (Linköpings Universitet, Sverige).

På Sporet er finansiert av Forskningsrådets utdanningsforskningsprogram FINNUT, av UiS og av Utdanningsdirektoratet.

Prosjektperiode: 2014-2018

Stavangerprosjektet – Det lærende barnet

Prosjektet er en tverrfaglig, longitudinell studie som gjennomføres i samarbeid med Stavanger kommune, finansiert av kommunen med en halv stilling årlig siden 2007. Stavangerprosjektet er organisert i 5 selvstendige forskningsprosjekt.

Prosjekt Barnehagebarns utvikling

Hovedmålsettingen i prosjektet er å bidra til økt kunnskap innenfor og mellom områdene språk, matematikk, bevegelse og sosial kompetanse i barnehagealder. Et delmål er å identifisere ferdigheter som barnehagebarn mestrer og som er viktige med tanke på senere utvikling i lesing, staving og regning. Et annet delmål er å oppdage barn som strever så tidlig som mulig, slik at de kan få tidlig og god hjelp. Det har også vært en målsetting å øke kompetansen til fagpersonene som møter barn i barnehagene, og det er i denne sammenheng tilbudt og gjennomført 85 kurs for ansatte i barnehagene i Stavanger kommune.

Prosjektet foregår i perioden 2007-2018. Deltagere i prosjektet er over 1300 barn som ble påmeldt før de var 2 ½ år. Datainnsamlingen i barnehagedelen i prosjektet ble gjennomført i perioden 2008-2012, og strukturert observasjon ble benyttet som metode. Barna ble observert i to tremåneders-perioder med start da de var henholdsvis 2 ½ og 4 ½ år gamle. Det ble benyttet observasjonsskjema innenfor de fire områdene språk (TRAS), matematikk (MIO), sosial kompetanse (Alle Med) og bevegelse (EYMSC). Observasjonene ble gjennomført i naturlige hverdags situasjoner i barnehagen, og det var de ansatte som utførte observasjonene og registrerte mestring/delvis mestring/ikke mestring innenfor hvert av de fire områdene. To personer skulle, uavhengig av hverandre, ha observert barnets nivå av mestring før skjemaene ble fylt ut. I perioden 2013-2018 er hovedfokus bearbeiding og publisering av data.

Prosjektleder: Førsteamanuensis Elin Reikerås

Prosjekt Skolebarns utvikling

Hovedmålsettingen i prosjektet er å bidra til økt kunnskap om utvikling av ferdigheter innenfor og mellom områdene lesing, staving og regning i skolealder. Et delmål er å identifisere faktorer fra barns tidlige utvikling innenfor områdene språk, matematikk, bevegelse og sosial kompetanse i barnehagealder som kan fremme eller hemme god lese-, stave- og regneutvikling.

Et annet mål er å heve kompetansen innenfor områdene lesing og regning hos lærerne i skolen, og det er til nå tilbudt og gjennomført 39 kurs for lærere på 1., 2., 3. og 4. trinn i Stavanger kommune. Kursvirksomheten vil fortsette så lenge prosjektet pågår.

Deltakerne er de samme som i prosjektet Barnehagebarns utvikling. Prosjektet startet høsten 2011, da de eldste barna i prosjektet Barnehagebarns utvikling (barn født i 2005) startet i 1. klasse. Datainnsamlingen vil pågå i tidsrommet fra våren 2013 til høsten 2017.

Ferdigheter i lesing, skriving og regning blir kartlagt når barna går i 2. og 5. klasse. De er da ca. 7 ½ og 9 ½ år gamle. Det blir i dataanalysene kontrollert for ulikhet i alder.

Elevenes ferdigheter i lesing, staving og regning blir kartlagt ved bruk av de obligatoriske kartleggingsprøvene i lesing og regning når elevene går i 2. klasse. Disse prøvene har takeffekt. Derfor blir det i tillegg benyttet 4 prøver uten takeffekt for å få mer informasjon om lese-, stave- og regneferdighetene til alle elevene.

Høsten i 5. klasse blir barnas ferdigheter i lesing og regning kartlagt med de obligatoriske nasjonale prøvene i lesing og regning. De fleste tilleggsprøvene som ble brukt på 2. trinn, blir også benyttet på dette trinnet. For barna født i 2005 er det nå samlet inn data for 5.klasse.

Prosjektleder: Førsteamanuensis Anne Elisabeth Dahle

Prosjekt Barn med observerte risikofaktorer

En del av barna i prosjektene Barnehagebarns utvikling og Skolebarns utvikling er henvist for utredning til Pedagogisk-Psykologisk tjenesten (PP-tjenesten) og/eller Fysio- og Ergoterapitjenesten i Stavanger kommune. I prosjektet Barn med observerte risikofaktorer hentes det inn data fra disse instansene. Barnas utvikling følges fra henvisningstidspunkt til prosjektslutt i 2018.

Hovedmålsetting i prosjektet er å få mer inngående informasjon om hvilke ferdigheter barnehagebarn med observerte risikofaktorer har. For disse barna blir registreringer på de fire observasjonsskjemaene fra barnehagen (TRAS, MIO, EYMSC og Alle Med) sammenholdt med informasjon fra både kartlegginger i skolen og kartlegging utført i PP-tjenesten og/eller Fysio- og Ergoterapitjenesten. Det er opprettet en faggruppe for prosjektet med representanter for PP-tjenesten, Fysio- og Ergoterapitjenesten og prosjektets forskere.

Prosjektleder: Førsteamanuensis Anne Elisabeth Dahle

Prosjekt Flerspråklige barn

Av barna som deltar i prosjektet Barnehagebarns utvikling, er ca 16 % flerspråklige. Disse barna er deltagere i prosjektet Flerspråklige barn.

Hovedmålet for prosjektet Flerspråklige barn er å utvide kunnskapen om de flerspråklige barnas språkbruk, språkutvikling og lese- og skriveutvikling. Det er også et mål å studere hvordan det å ha flere språk samvirker med andre deler av barnas utvikling, for eksempel innenfor det sosiale området. Termen flerspråklige omfatter både barn som har én forelder med norsk som morsmål og én forelder med et annet språk enn norsk som morsmål, og barn som har to foreldre med et annet morsmål enn norsk. De flerspråklige barna er identifisert ved hjelp av spørreskjema besvart av foreldrene.

Det vil bli hentet inn ny informasjon om barnas språkbruk i skolealder.

Prosjektet pågår fra 2007-2018.

Prosjektleder: Professor Åse Kari H. Wagner

Prosjekt : Nettbrett og språkstimulering i barnehagen

Barnehagen er en sentral arena for barns språkutvikling. Barn lærer språk først og fremst gjennom å bruke språket i sosiale situasjoner, og gjennom direkte engasjement i ulike språklige aktiviteter som for eksempel dialogisk lesing, som ved hjelp av blant annet multimodalitet innbyr til språkutviklende samtaler mellom barn og voksen.

Stadig større krav om IKT i barnehagen og større fokus på hvordan teknologien kan bidra til å stimulere barns sosiale og kognitive utvikling har ført til at digitale teknologier vinner større innpass i barnehagene. Fordi digitale teknologier tas i bruk i stadig flere pedagogiske sammenhenger, er det et stort behov for økt kunnskap om hvordan de påvirker barnehagens aktiviteter.

Prosjektleder: Førsteamanuensis Anne Mangen

Programområdet Det Lærende Barnet ble avsluttet 31.12. 2015. Prosjektene *Barnehagebarns utvikling, Skolebarns utvikling, Barn med observerte risikofaktorer og Flerspråklige barn* fortsetter som delprosjekter i Stavangerprosjektet. Prosjektet *Nettbrett og språkstimulering i barnehagen* blir en del av et nytt programområde som opprettes 1.1.2016: *Grensesnitt i Lesing og Skrivning*.

Nettbrett og språkstimulering i barnehagen

Prosjektnummer 238046 - Nettbrett og språkstimulering i barnehagen: utvikling av redskap for å vurdere effekten av nettbrett på språklig utvikling (forprosjekt, midler fra Forskningsrådets FINNUT-program).

Bakgrunn og målsetninger:

Digitale teknologier tas i bruk i stadig flere pedagogiske sammenhenger, og det forventes at IKT inngår som en naturlig del av barnehagens pedagogiske arbeid. Det har vært et fokus på nettbrett av typen iPad og på hvordan denne mobile teknologien kan bidra til å stimulere barns sosiale og kognitive utvikling. Imidlertid vet vi svært lite om hvordan ulike digitale teknologier virker inn på barns kognitive, sosiale og emosjonelle utvikling. Det er et stort behov for økt kunnskap om hvordan de digitale teknologiene – som nettbrett – virker inn på effekten av aktivitetene hvor de tas i bruk. Dette forprosjektet skal etablere samarbeid med barnehagesektoren med mål om å utvikle et forskningsbasert vurderingsverktøy til bruk i barnehagelærernes arbeid med språkstimulering i barnehagen.

Målsetninger for prosjektet er

- (1) å etablere nettverk og forpliktende samarbeid med partnere i barnehagesektoren som skal inngå i arbeid med en søknad om innovasjonsprosjekt
- (2) å etablere en felles kunnskapsplattform for praksisfeltet og forskningsmiljøet som danner grunnlag for denne innovasjonsprosjekt-søknaden.

Prosjektet har etablert et primærnettverk og samarbeidsformer med to samarbeidsbarnehager. Gjennom workshops, erfaringsinnhenting og litteratursøk har prosjektet utviklet en felles teoretisk-metodisk kunnskapsplattform for forskerne og barnehagesektoren. En artikkel er under vurdering for publisering i Nordisk barnehageforskning.

Prosjektleder: Førsteamanuensis Anne Mangen

SkillsReal (Skills development for realizing the workforce competence reserve)

The point of departure for this project is the situation in which shortage of labour and competence reserve not in use exist in parallel. The purpose of the study is to explore how to best optimize the learning and competence potential of groups of adults at risk of labor exclusion, outside the labour force or underemployed.

Complex relationships between adult skills, characteristics and attitudes (as measured by OECD's PIAAC study), adult participation in learning activities and in the labour market (register data) will be explored.

The project objectives are:

- to investigate the relationships between adult skills, characteristics and attitudes and participation/non-participation in working life;

- to investigate and compare the relationships between adult skills, characteristics and attitudes in regards their participation/non-participation in learning activities in different contexts across the Nordic countries;
- to investigate how organization and enactment of (non-formal, informal, formal) learning experiences within workplaces can optimally promote learning and working potential among adults;
- to identify, develop, implement, and analyze best practice and innovative solutions for optimizing the working and learning capacities in the target groups through innovative pedagogical use of new technology in adult education provisions.

SkillsREAL employs both quantitative and qualitative methods.

Project period: 01. january, 2014 - 30. june, 2017.

Partners:

Stord/Haugesund University College (Scientific/Admin management) Prosjektleder: Professor Tarja Tikkanen

The University of Stavanger (UiS): Dosent Egil Gabrielsen and postdoktor Mary Billington

The International Research Institute of Stavanger (IRIS).

Supported by an international Scientific Advisory Board with experts in research adult education from University of Linköping (Sweden), University of Turku (Finland), University of Jyväskylä (Finland) and Griffith University (Australia).

Prosjektperiode 2014 – 2017

SASLA (Skill acquisition, skill loss, and age – A comparative study of Cognitive Foundation Skills, CFS)

Nordforsk-prosjekt.

Cognitive Foundation Skills (CFS) are typically weaker among older individuals than among younger ones. This study focuses on the links between age, CFS and the factors that promote skill acquisition and prevent a depreciation of skills in the adult population age 16–65 in Denmark, Finland, Norway, and Sweden. Three domains of CFS are examined: literacy, numeracy, and problem solving with ICT. The study will combine PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) data with data from official registries and with earlier IALS (International Adult Literacy Survey) data. How are the associations between age and CFS to be explained? Are there differences between categories of adults defined by e.g. educational level, gender, immigrant status, educational and employment/unemployment background? Do the data support the hypothesis that we lose CFS as we age? What are the similarities and differences among the Nordic countries with respect to CFS and age?

Project leader: Professor Antero Malin, University of Jyväskylä, Finland

Project period: 1.4.2013-30.6.2016

Scientific board:

professor Antero Malin, University of Jyväskylä, Finland (project leader)

associate professor/postdoctor Kjersti Lundetræ, National Centre for Reading Education and Research, University of Stavanger, Norway

associate professor Erik Mellander, The Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy, Uppsala, Sweden (responsible for dissemination)

senior research fellow Anders Rosdahl, The Danish National Centre for Social Research, Copenhagen, Denmark (responsible for data)

BRAIN (Barriers and drivers regarding adult education, skills acquisition and innovative activity)

NFR-prosjekt

The aim of this project is to develop new knowledge into the relationships between adult learning and national systems of education and training and organisation of work. It is an international comparative project that sheds light on the impacts of adult learning across sectors, branches of industry and countries. Central to the project is the study of different forms of learning; formal, non-formal and informal learning, and one important question is how motivational factors for training and drivers linked to the national institutional frameworks interact and affect the differences in training rates and skills levels between four North-European welfare states. Further, the project aims at contributing to an explanation of seemingly puzzling findings at the national level concerning adult skills, participation in adult learning and the rate of innovation output in firms/organisations. PIAAC data, especially from Norway, Denmark, Finland and the Netherlands, will constitute the main source of data. It will be supplemented with other comparative data, such as Community Innovation Surveys (CIS), as well as qualitative data. The study involves participation from international scholars. The project includes four subprojects: skills levels and skills acquisition; participation in adult learning; training, skills and innovation, and learning processes in enterprises.

Prosjektleder: Liv Anne Støren, NIFU

Samarbeidspartnere ved UiS er dosent Egil Gabrielsen, som har ansvaret for delprosjektet Skills levels and skills acquisition, der Kjersti Lundetræ er postdoktor i halv stilling.

CATO

Prosjektet CATO – Contextual aspects of text organization – har som mål å undersøke vilkår for bedre skriveflyt hos elever med lese- og skrivevansker, gjennom å utvikle elementer i teknologisk programvare. Prosjektet er initiert av professor Christer Johansson (UiB) og professor Per Henning Uppstad (UiS), og er NFR-finansiert i perioden 2013-2016.

CATO startet opp høsten 2012, og i januar 2013 ble det ansatt en stipendiat. Arbeidet i 2014 har vært analyse av første datainnsamling, skriving av artikler, konferansepresentasjoner og planlegging av andre datainnsamling. Stipendiaten i prosjektet har hatt midtveisevaluering i 2015, og skal etter planen disputere våren 2017.

Prosjektleder professor Christer Johansson, UiB

PIRLS

Lesesenteret fikk etter en anbudsrunde våren 2013 tildelt oppdraget som National Research Coordinator for den norske delen av PIRLS 2016. Prosjektet finansieres av Utdanningsdirektoratet (2014-18).

Planleggingen av PIRLS 2016 er videreført i 2015. I løpet av høsten 2014 og videre inn i januar og februar 2015 ble spørreskjema og oppgavehefter til bruk i pilotundersøkelsen oversatt og senere sjekket av prosjektledelsen i IEA. Tilsvarende ble gjort for ePIRLS, den elektroniske testversjonen, som for første gang skal supplere de papirbaserte oppgaveheftene på 5. trinn.

Vi inviterte til samlinger for de 29 skolekoordinatorene som var ansvarlige for å gjennomføre pilotundersøkelsen ved sin skole. 24 skoler deltok på samlingene i Stavanger, Værnes, Gardermoen og Larvik. I mars ble pilotundersøkelsen gjennomført på de 29 uttrukne skolene. Enkelte problemer med ePIRLS ble registrert og meldt til den internasjonale prosjektledelsen. For øvrig ble datainnsamlingen gjennomført etter planen.

Datamaterialet fra piloteringen ble sendt til DPC i Hamburg for scanning og registrering. Skåring av de åpne svarene på leseprøvene ble utført av vårt skårerteam i mai og juni. Skåringskvaliteten ble fra IEA rapportert til å være meget god.

I 2015 har det vært to internasjonale PIRLS-samlinger. Møte nr 4 for PIRLS 2016 var lagt til Malta i uke 6 med skåringsprosedyrer og skåringsregler som hovedtema. Møte nr. 5 ble gjennomført i Jyväskylä i Finland i uke 33. Her var endelige valg av tekster og ferdigstillelse av oppgaver til hovedundersøkelsen tema. Nasjonal prosjektleder har, i henhold til inngått avtale, hatt møter med Utdanningsdirektoratet i forkant og etterkant av NRC-møtene.

Datamanager, Solveig Grønnestad,, deltok på datamanagersamling hos DPC i Hamburg i uke 36.

Det meste av arbeidet denne høsten har vært knyttet til å foreta justeringer og kvalitetssikring av de fire spørreskjemaene og de to oppgavesettene til PIRLS og ePIRLS til bokmål og nynorsk. De er alle godkjente av den internasjonale prosjektledelsen.

Vår utvalgsplan for hovedundersøkelsen ble utarbeidet av Statistics Canada , og de 161 aktuelle skolene ble kontaktet primo september. De fikk da en første orientering om opplegget og beskjed om å oppnevne sin egen koordinator for PIRLS 2016. Vi har senere kontaktet skolekoordinatorene med opplysninger om gjennomføringen, bedt om å få tilsendt anonymiserte elevlister samt invitert til samlinger på ni ulike steder i landet i uke 5 og 6 i 2016.

Fordi skolemyndighetene nå har bestemt at deltakelse i internasjonale undersøkelser er obligatorisk i Norge, har det bare vært noen få skoler som har meldt at de ikke kan delta. Dette skyldes eksempelvis at skolen bare bruker nettbrett (som ikke kan brukes for 2016-versjonen av e-PIRLS), eller at skolen er under ombygging våren 2016 og må etablere seg i provisoriske lokaler i byggeperioden. Et par av de uttrukne skolene viste seg i tillegg å være lagt ned siste året. I samsvar med utvalgsreglene har vi da fått med de erstatningsskolene som var trukket ut av Statistics Canada.

Hovedundersøkelsen av PIRLS 2016 med over 9000 elever er i Norge lagt til perioden 04. - 29. april.

Prosjektleder: Dosent Egil Gabrielsen.

Two teachers

Helt på tampen av 2015 ble vi tildelt 28 millioner til prosjektet Two Teachers. I dette prosjektet vil vi undersøke effekten av økt lærertetthet i lese- og skriveopplæringen. Ytterligere 132 millioner går til lærerressurser til de 150 skolene i Hordaland, Rogaland, Agderfylkene og Østfold som skal delta i prosjektet.

Prosjektet er ledet av Lesesenteret i samarbeid med Læringsmiljøsentret og Handelshøyskolen ved UiS. Andre samarbeidspartnere er Universitet i Oslo, Universitetet i Bergen, Texas A&M og Universitetet i Jyväskylä.

Prosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd og Universitetet i Stavanger.

Prosjektperiode: 2016-2021.

Prosjektleder: Førsteamanuensis Oddny Judith Solheim.

d) Doktorgrads- og postdr.-prosjekt

1. Utvikling av litterær faglighet

En studie av norskfaglighet i den videregående skole i møte mellom høytpresterende elever og lyrikk.

Kunnskapsløftet har blitt kalt en literacy-reform (Berge 2005) og fremhever de tradisjonelt norskfaglige ferdighetene lesing, skriving og muntlighet som grunnleggende ferdigheter, forankret i alle fag. Samtidig løftes det enkelte fagets spesifikke faglighet frem. I dette empirisk litteraturdidaktiske Ph.d-prosjektet studeres faglighet innen norskfagets litteraturundervisning. Høsten 2012 ble lyrikkundervisningen i tre høytpresterende Vg1-klasser observert. Hovedmaterialet i studien er litterære gruppesamtaler gjennomført i to fokusgrupper fra hver av de observerte klassene. Disse fokusgruppene blir fulgt i Vg2 og Vg3. En observasjonsperiode og innsamling av litterære samtaler ble også gjennomført i en Vg3-klasse våren 2013. I samtalen medieres elevenes faglighet språklig idet elevene seg imellom etablerer diskursive relasjoner til diktet, men også mellom hverandre og mellom seg selv og et faglig diskursivt fellesskap. Samtalene studeres med henblikk på hvordan elevene plasserer seg i en faglig praksis og hvordan de skaper sine unike tekster innen denne praksisen.

Fireårig doktorgradsprosjekt for perioden 2011-2016

Prosjektansvarlig: Aslaug Fodstad Gourvennec
Hovedveileder: Professor Atle Skaftun
Medveileder: Førsteamanuensis Ingrid Nielsen

2. Aspekter ved språklig utvikling relatert til sosial fungering i tidlig førskolealder

En rekke studier har pekt på at det er en sammenheng mellom språk og sosial fungering hos skolebarn. Få studier dokumenterer denne sammenhengen hos barn under tre år. Prosjektets målsetting er å utvikle kunnskap om hvordan språk er relatert til sosial fungering i tidlig alder (33 og 57 måneder).

- I den første studien undersøkes språk og kjønnsforskjeller i språk hos 33 måneder gamle barn i norske barnehager.
- I den andre studien undersøkes sammenhenger mellom språk og sosial fungering med utgangspunkt i flerspråklige og enspråklige barn. Forskjeller i de to grupperes norskspråklige ferdigheter og sosiale fungering ble undersøkt da barna var henholdsvis 33 måneder og 57 måneder.
- I den tredje studien undersøkes sammenhengen mellom språk, sosial kompetanse og lek med utgangspunkt i barn med henholdsvis svært lave og svært høye språkskårer.

Det metodiske grunnlaget for prosjektet bygger på statistiske analyser av data innsamlet av «Stavangerprosjektet - det lærende barnet», en longitudinell studie med et utvalg på om lag 1000 barnehagebarn. Data basert på observasjonsmaterielle TRAS og Alle med benyttes i avhandlingen.

Prosjektet avsluttes i 2016.

Prosjektansvarlig: Elisabeth Brekke Stangeland
Hovedveileder: Professor Åse Kari H. Wagner
Medveileder: Førsteamanuensis Kjersti Lundetræ og førsteamanuensis Elin Reikerås

3. Barns matematiske utvikling

Prosjektet skal studere barns tidlige matematiske utvikling og er en del av Stavangerprosjektet – Det lærende barnet. Formålet med studien er å få kunnskap om barns tidlige matematiske utvikling fra 2,9 til 4,9 år, med spesielt fokus på de svakeste. Studien skal også se på tidlige kjennetegn på svake matematiske

ferdigheter, samt på språkets betydning for barns tallbegrepsutvikling. Den metodiske tilnærmingen til studien er ikke-eksperimentell med strukturert observasjon i en naturlig setting av kjente nærpåersoner.

3-årig doktorgradsprosjekt, fra 2009 – 2013. Avslutning utsatt grunnet permisjon. Ny avslutning: Høsten 2017.

Prosjektansvarlig: Tone Salomonsen

Hovedveileder: Førsteamanuensis Elin Reikerås

Biveileder: Professor Finn Egil Tønnessen

4. Reading and Reading-Related skills

The foundation for reading success at school lays on pre-school developmental skills (e.g. Emergent Literacy skills like letter knowledge and phonological processing skills) interacting with the individual (like the child's gender), and environmental and family-background factors such as *the amount of exposure to the print at home* (Home Literacy Environment) and in kindergarten, and parents' history of reading difficulties (known as family-risk for reading difficulties). This PhD project, as a part of the On Track (På sporet) project, aims to investigate and compare: (a) school entry's Emergent Literacy skills in children at family-risk for reading difficulties and children without such a risk. (b) the first 2-year development of reading and reading-related skills in children at family-risk for reading difficulties and children without such a risk. (c) Modeling the Early Path of Emergent Literacy Skills and Home Literacy Environment (HLE) at School Start.

Prosjektansvarlig: Zahra Esmaeeli

Hovedveileder: Førsteamanuensis Kjersti Lundetræ

Biveileder: Førsteamanuensis Fiona Kyle

5. Bruk av grafisk dominerte ressurser i samfunnsfag på ungdomsskolen

Dette prosjektet, forankret i teorien om disciplinary literacy, utforsker hvordan en kan legge til rette for bruk av grafisk dominerte ressurser på en samfunnsfaglig måte i ungdomsskolen gjennom to case-studier og tre artikler. Case 1 utforsker hvordan grafiske ressurser blir brukt i et emne i geografi i åttende klasse slik lærer designer emnet. Gjennom å analysere introduksjonstimen til to teksttyper, klimadiagram og klimakart, diskuteres literacy-praksis og undervisningsdesign. Artikkel 1, som omhandler case 1, munner ut i å vise ubrukt potensiale i arbeidet med de grafiske ressursene. Case 2 tar tak i noe av

dette ubrukte potensialet i design av nytt opplegg i samme klasse hvor elevene skal ta i bruk, sammenligne og kritisk vurdere informasjon hentet fra grafisk dominerte ressurser. Fokuset i artikkel to, som knyttes til dette caset, flyttes til elevene og hvordan de skaper mening i sin bruk av tekst. Artikkel 3 i prosjektet vil se på de to casene i lys av teori om disciplinary literacy og undervisningsdesign og drøfte didaktiske implikasjoner, muligheter og utfordringer med å legge til rette for fagspesifikk bruk av grafiske ressurser i ungdomsskolen.

Prosjektansvarlig: Hanne Egenæs Staurseth
Hovedveileder: Førsteamanuensis Ingrid Nielsen
Biveileder: Førsteamanuensis Anne Håland

4-årig prosjektet, som avsluttes våren 2018.

6. Motivasjonelle faktorer i tilknytning til tidlig intervensjon for elever i faresonen for å utvikle lesevaner

Motivasjon blir ofte beskrevet som drivkraften i elevers leseutvikling. Elever i risikogruppen for å utvikle lesevaner trenger å bruke langt mer tid på leseaktiviteter enn sine jevnaldrende for å utvikle funksjonelle leseferdigheter. Å opprettholde motivasjon blir derfor avgjørende for leseutvikling og læringsutbytte for elever i risikogruppen for å utvikle vansker. Motivasjon blir i dette prosjektet målt som interesse for literacy aktiviteter og tiltro til egne leseferdigheter. Forskningsprosjektets mål er å undersøke hvorvidt tidlig intervensjon vil bidra til å opprettholde literacy interesse og tiltro til egne leseferdigheter for elever i risikogruppen for å utvikle lesevaner. Prosjektet vil være en del av intervensjonsprosjektet "På sporet" hvor hensikten er å redusere andelen barn med lese- og skrivevaner i norsk skole.

4-årig doktorgradsprosjekt, avsluttes i 2017

Faglig ansvarlig: Bente Rigmor Walgermo
Hovedveileder: Førsteamanuensis Oddny Judith Solheim
Biveileder: Professor Finn Egil Tønnessen
Biveileder: Førsteamanuensis Jan Frijters

7. Litteraturarbeid i ungdomsskolens norskfag. En studie av faglig praksis og lærernes faglige identitet

I dette ph.d.-prosjektet er det et mål å produsere kunnskap om litteraturarbeid i ungdomsskolens norskfag, med en forventning om at det i litteraturarbeidet finnes spor av norskfaglige kjerner og sammenhenger som fortjener å bli med faget inn i fremtiden. Datamaterialet vil være hentet fra faglig motiverte norsklærere og deres klasser, og ha tilknytning til RESPONS-prosjektet.

Læreplanen er en viktig del av norskfaget og inngår i prosjektets bakgrunnsmateriale. I forgrunnen av prosjektet vil jeg rette oppmerksomheten mot norskfaglige diskurser i klasserommene og mot lærernes faglige livsverden. Prosjektet ønsker å produsere kunnskap om ungdomsskolens norskfag, ved å studere litteraturarbeid *i praksis* og ved å studere norsklærernes *faglige identitet*.

Prosjektansvarlig: Margrethe Sønneland

Hovedveileder: Professor Atle Skaftun

Biveileder: Professor Mari-Ann Igland (Lesesenteret/NTNU)

4-årig prosjekt, som avsluttes i 2019.

8. Lesaren i teksten. Perspektiv på lesing i digitale medium.

Prosjektet ser nærmere på kulturer for kunnskapsorganisering i overgangen fra trykk til skjerm, med et særlig blikk på hvilke konsekvenser digitale medium har for undervisning og skole. Prosjektet har både teoretiske og praktiske problemstillinger, og datamaterialet er innsamlet blant annet ved observasjon av og intervju med to klasser i den videregående skolen med rik tilgang på datamaskiner og Internett både på skolen og fritiden. Det er også samlet inn bloggtekster som en klasse har produsert i løpet av et skoleår, og disse tekstene er gjenstand for analyse.

Prosjektansvarlig: Arne Olav Nygard

Hovedveileder: Professor Atle Skaftun

Biveileder: Professor Per Henning Uppstad

Prosjektet avsluttes sommeren 2016.

9. Cohesion management in text writing

Forskning på skrivning har tradisjonelt vært delt i forskning på prosess eller produkt. Videre har forskning på skrivning tradisjonelt vært skilt fra forskning på lesning. Leseaspektet ved skrivning har vært gitt lite oppmerksomhet, og forskning på konsekvenser lesing kan ha for skrivning og omvendt er lite utforsket. Dette prosjektet visker ut det tradisjonelle skillet mellom forskning på lesning og skrivning, ved å fokusere på visuell oppmerksomhet på egen tekst under skriveprosessen. Prosjektet vil fokusere på den lesende skriver og det dynamiske forholdet som eksisterer mellom visuell oppmerksomhet mot egen tekst og bruk av kohesjonsmekanismer for å sikre en god sammenhengende tekst.

I doktorgradsprosjektet brukes registrering av øyebevegelser i kombinasjon med registrering av tasteaktivitet som metode. Metoden gir data hvor man har muligheten til å analysere interaksjonen mellom skriverens visuelle oppmerksomhet mot egen tekst og den skriftlige produksjonen av denne. Datainnsamlingen omfatter 40 tekster fra 20 universitetsstudenter (alder 19-22 år), der én tekst er skrevet under normale forhold for visuell tilbakemelding fra egen tekst, og der den andre er skrevet under manipulerte forhold for visuell tilbakemelding fra egen tekst, som innebærer at alle bokstaver er erstattet med X.

4-årig doktorgradsprosjekt.

Prosjektansvarlig: Gunn Helen Ofstad Oxborough
Hovedveileder: Førsteamanuensis Mark Torrance
Biveileder: Professor Per Henning Uppstad

10. Bruk av lesestrategier for å beskrive leseforståelse hos elever på 5. trinn

Forskningsprosjekts hensikt er å utvide eksisterende kunnskap og generere mer kunnskap på to områder. Det ene er å kunne vurdere i og på hvilken måte intervensjon i form av kurs for lærer, påvirker lærerens undervisning. Det andre er å få mer kunnskap om elevers bruk av lesestrategier og samspillet mellom lesestrategier og leseforståelse.

I studien ønsker en å beskrive mer enn å måle, derfor har studien en kvalitativ innfallsvinkel. Det er to hovedgrupper av informanter, 8 lærere og 26 elever, fordelt på fire skoler. Lærerne i studien deltar i prosjektperioden i kompetansehevingskurs med ulik oppfølging i etterkant av kursene. Kunnskap utvinnes gjennom kvalitative forskningsintervju og filmopptak/observasjon av undervisning. I deler av analysene brukes observasjonsmateriellet Leselos, som i utgangspunktet er et verktøy for kvalitative observasjoner av elevers leseferdigheter og et rammeverk for undervisningsplanlegging.

Prosjektet avsluttes i 2015.

Prosjektansvarlig: Lise Helgevold
Hovedveileder: Professor Vibeke Hetmar

11. Techno-mathematical literacies – newer perspectives on the role and importance of adult numeracy

Two-year postdoctoral project conducted over period Autumn 2014-Spring 2017

Postdoctor: Mary Genevieve Billington

Project: SkillsReal – Skills development for realizing the workforce competence reserve

Project institutions: University College Stord/Haugesund (leader), University of Stavanger, International Research Institute of Stavanger

12. Skills levels and skills acquisition

Skills levels and skills acquisition is a sub-project presented in the BRAIN-project description. The Norwegian results in literacy skills found in the International Adult Literacy Survey (IALS) (1998) and Adult Literacy and Life Skills Survey (ALL) (2003) on the one hand, and the results from the Programme for International Student Assessment PISA (2000 and 2009) on the other hand are contrasting. This sub-project seeks to explain why Norwegian 15-year-olds scored lower as compared to the OECD average in PISA than 16-65-year-olds did in IALS and ALL. One possible explanation presented in the BRAIN project description is that “the opportunities for acquiring skills at work are better in Norway”. This will be investigated in the proposed project when comparing learning conditions at work in Norway, Denmark, Finland and the Netherlands.

Postdoktor-prosjekt, Kjersti Lundetræ Project: BRAIN

13. Litterære samtaler i ungdomsskolen

Dette post-doktorprosjektet undersøker hvorvidt elever som får adekvat opplæring i litterære samtaler som teori og metode, og som gjennomfører flere samtalesykluser over relativt lang tid, vil oppleve positiv utvikling som effektive lesere, og eventuelt i hvor stor grad. Elevenes opplæring er basert på en grundig skolering av elevenes lærere, samt faglig oppfølging av disse over tid. Prosjektet første fase, med start høsten 2015, omfatter fire lærere og omtrent hundre elever på åttende trinn ved en lokal ungdomsskole. Denne delen av prosjektet vil i hvert fall føres fram til sommeren 2016, med muligheter til forlengelse. Prosjektets andre fase tar til høsten 2016 og vil omfatte et noe mindre antall lærere og elever på to andre ungdomsskoler i distriktet. Denne

delen av prosjektet er planlagt å fullføres sommeren 2017. Prosjektets materiale består primært av innsamlete elevtekster samt observasjonsnotater og eventuelt lyd- og filmopptak fra klasserommene.

Prosjektansvarlig: Førsteamanuensis/postdoktor Åsmund Hennig

e) Forskernettverk

COST-nettverk

- COST Action IS1404 E-READ: Evolution of REading in the Age of Digitization ledes av Lesesenteret, ved førsteamanuensis Anne Mangen (Action Chair). Management Committee (MC) består her av medlemmer fra 27 EU-land. E_READ startet opp i november 2014. Hovedmålet med aksjonen er å øke den vitenskapelige forståelsen for betydningen av digitaliseringen, og således hjelpe individ, disipliner, samfunn og sektorer på tvers av Europa med å hankses med effektene på en mest mulig optimal måte. Basert på en multidimensjonal, integrerende lesemodell, og ved å kombinere paradigmer fra eksperimentell forskning med perspektiver fra humaniora, ønsker aksjonen å utvikle nye forskningsparadigmer og mål for å vurdere hvilken innflytelse digitalisering av lesingen har. I E-READs kjernegruppe inngår Leiden University, NL, LUTIN Lab/Université .
- COST Action IS1401 European Literacy Network: Professor Per Henning Uppstad er partner i European Literacy Network, hvor University of Porto er vert. Øvrige samarbeidspartnere inkluderer Université Catholique de Louvain, BE, Université Blaise Pascal, FR, Hannover, DE, University of Iceland, IS, University of Padova, IT, Universiteit van Amsterdam, NL, Universitat de Barcelona, ES, University of Gothenburg, SE og University of Southamp- ton, UK.
- COST Action IS 1410 The digital literacy and multimodal practices of young children: Lesesenteret er her representert i Manage- ment Committee, ved førsteamanuensis Trude Hoel.

IGEL North/NOS-HS exploratory workshops

Et nordisk nettverk og samarbeidsprosjekt som springer ut av IGEL (The Society for the Empirical Study of Literature); finansiering fra NOS-HS (Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning), 2013-2015. Deltagere fra Norge, Sverige, Danmark, Finland (både finsktalende og finlandssvensk-talende).

Første workshop i Stavanger, november 2013; andre workshop i Århus, april 2014; tredje workshop i Borås, april 2015. I perioden mellom andre og tredje workshop ble det gjennomført et eksperiment parallelt i de fire landene. Studenter på lærerutdanningen deltok i en studie der det ble undersøkt om det er sammenheng mellom lesevaner og litterære preferanser, og om tekstlige egenskaper som gjerne anses for å være typisk «litterære» har noen innvirkning på leserens subjektive opplevelse av teksten. Funn fra denne studien er presentert på Skriv! Les!-konferansen (Stavanger, mai 2015) og på PALA (Poetics and Linguistics Association) i Canterbury, juli 2015. To artikler er under utarbeidelse.